

ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΑΦΝΗΣ: «Ἀνάπλι» (ποίημα)
ΚΟΥΛΗΣ ΑΛΕΠΗΣ: «20ος αἰώνας» (ποίημα)
ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ: «Τὸ Σύγχρονο μυθιστόρημα»,
Μελέτη
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΚΑΣΟΛΑΣ: «Σκάσιμο» (ποίημα)
Μ. ΚΟΥΡΜΟΥΛΗΣ: «Τὸ Κρυστάλλινο Γέλιο»
(διήγημα)
ΗΡ. ΜΑΛΩΣΗΣ: «Ἀναδρομὴ» (ποίημα)
ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ: «Ἡ ἑξαδελφούλα ἀπὸ τὴν
ἐπαρχία» (Μονόπρακτο)
Ι. ΡΟΛΟΝΣΚΙ: Μεταφράσεις Ἑλλ. Δόξα (ποιήματα)
Κ. ΤΑΡΝΑΡΗΣ: «Τὸ μυστικὸ» (διήγημα)
Μ. ΔΗΜΑΚΗΣ: Πίσω ἀπ' τὴν κλειστὴν θύραν
(ποίημα)
Κ. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ: «Ἐπιγράμματα»
JEAN-JOSEPH RABEARIVELO, Μετάφρ. Γ. ΣΦΑ-
ΚΙΑΝΑΚΗ (ποίημα)
ΑΝΤ. ΤΣΕΧΟΒ: «Στὸ Μεγάλον δρόμον», Μετάφρ.
ΓΑΛ. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ
ΣΠ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: «Καλλιτεχνικὰ σημει-
ώματα»
ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ: Κριτικὴ τοῦ βιβλίου: Ρήγα Γκόλ-
φη «Φαντασία καὶ ποίηση»
ΓΙΑΝ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ: Ἀρκάδιον «Κρίσις»—Στ.
Κοσμὰ «Ἄνδρ. Δημακοῦδης»
ΜΙΧ. ΧΑΝΝΟΥΣΗΣ: Α. Ν. Χάγερ Μπουφίδη (Δευ-
τέρα ζωὴ)

ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ ΟΔΟΣ ΔΑΙΔΑΛΟΥ 10 ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΜΙΧ. ΚΟΥΡΜΟΥΛΗΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΛΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ ΚΩΣΤΑΣ ΤΑΡΝΑΡΗΣ	ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ : ΕΤΗΣΙΑ 50 ΔΡΧ. » ΕΞΑΜΗΝΗ 30 »
	ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΔΕΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΙ

ΕΛΛΗΝ. ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΝΑΕΡΙΩΝ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ Α.Ε.

ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ

'Αθήναι - Θεσσαλονίκη
 'Αθήναι - Θεσσαλονίκη - Δράμα
 'Αθήναι - 'Αγρίνιον - 'Ιωάννινα

ΑΥΘΗΜΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΩΣ

'Ελλάς-Βουλγαρία-Γιουγκοσλαυία-Ούγγαρια-Αυστρία-Γερμανία.

'Ελλάς - Γερμανία - 'Ολλανδία - 'Αγγλία
 'Ελλάς - Γερμανία - Σουηδία
 'Ελλάς - Αυστρία - 'Ελβετία
 'Ελλάς - 'Αλβανία - 'Ιταλία
 'Ελλάς - Ρουμανία - Πολωνία

(Διά τῶν 'Εταιριῶν : 'Ελληνικῆς, Γερμανικῆς, 'Ελβετικῆς, 'Ιταλικῆς, Πολωνικῆς).

Πληροφορίαι παρὰ τῷ Πρακτορείῳ τῆς 'Εταιρίας (Βουλῆς 7.
 Τηλέφ. 21,993 καὶ εἰς ὅλα τὰ Γραφεῖα Ταξιδιῶν).

ΔΕΛΤΙΟΝ
 ΒΙΒΛΙΩΝ

'Ανάπλι

Στὸ μικρὸ, ἴσκιερό μου 'Ανάπλι, τὰ κορίτσια εἶναι χλωμά
 σὰν τὰ μπουγαρίνια,
 σὰ ζωγραφισμένοι ἄγγελοι σὲ βυζαντινὴ ἐκκλησιὰ
 ποὺ τοὺς βλέπει-δὲν τοὺς βλέπει ἥλιου ἀχτίνα.

Στὴ Φραγκόκλησα, στὴ Στέρνα, στὸ Ρολόϊ, στὴν Κουρμαδιὰ
 σ' ὅποια γειτονιά, μυρίζουν σὰν τὴν ἀρμπαρόριζα.
 "Ἐχουν μάτια ὄνειροπόλα, τὴν ἀγάπη στὴν καρδιὰ
 καὶ τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου μαργαριταρόριζα.

Μὰ τὸν "Ἅγιον 'Αναστάση, δὲ θὰ βρῆτε πουθενὰ
 πιὸ καλλίτερες κοπέλλες ἀπ' 'Ανατολὴ σὲ Δύση.
 "Ἀχ, νὰ ζοῦσε ὁ γέρο Μπέκας νὰ γυρίσῃ τὸ ντουινὰ
 νὰν τὸ τελαλήσῃ!

Κούτσα-κούτσα νὰν τὸ πῆ, νὰν τὸ μάθῃ ὁ κόσμος ὅλος,
 βασιλόπουλα νάρθουνε κι' ἀρχοντόπουλα γαμπροί,
 ὅπως στὰ παλιὰ τὰ χρόνια, ποὺ γιορτάσι ἦταν ὁ Μῶλος
 μὲ φρεγάδες καὶ γαλέρες καὶ βενέτικο φλωρί !

"Ἀχ, νὰ ζοῦσε ὁ γέρο Μπέκας, ἄχ, νὰ ζοῦσε ὁ Παλαδάς,
 νὰν τὸ πάρουν, νὰν τὸ ποῦνε ψηλοκρεμαστά :
 «Μές στ' 'Ανάπλι τῆς ἀντρείας καὶ τῆς ὀμορφιάς
 τὰ κορίτσια εἶναι στὸν "Ἐρωτα πιστά !»

...Τὰ κορίτσια τ' 'Αναπλιοῦ μας τὰ μαστιχοκέρινα
 βράδι-βράδι στὸ γιαλὸ σὰν κατεβαίνουν,
 ἀπὸ κάποιον παραμῦθι πλάσματα, θαρρεῖς, πὼς βγαίνουν
 καὶ περνοῦν ἀέρινα!

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΑΦΝΗΣ

Πρωτοσέλιδο δημοσιεύουμε στὸ σημερινὸ μας φύλλο τὸ «'Ανάπλι» τοῦ
 κ. Στεφάνου Δάφνη. Εἶναι ἀπὸ μιὰ νέα σειρά ἔργων τοῦ ποιητοῦ ἐμπνευσμέ-
 νων ἀπὸ τὴ γῆ τῆς νεότητός του, τὸ παλιὸ Βενετσάνικο 'Ανάπλι, ποὺ ζῆ πάν-
 τα μὲ τὴν ἀναμνήσεις του, κάτω ἀπὸ τὸ Παλαμῆδι, καὶ ὅπου στὰ στενορρύ-
 μια τοῦ ἀνθίζουν, χλωμά λουλούδια τοῦ Ἰσκιου, τὰ συμπαθητικώτερα κορίτσια
 τοῦ Μωριά μὲ τὸν ξεχωριστὸ τους τύπο. 'Ολάκερο τ' 'Ανάπλι, μὲ τὴν γραφι-
 κὴν του συνοικίαν, τὴν δραμόσκαλὴν του, τὸν τοπικὸν του «'Ἅγιον 'Αναστάσιον
 τὸν Ναυπλιέα», τοὺς παλιούς του νετάληδες, ἀναζῆ στὸ δυνατό, 'Ελληνικὸ
 καὶ πρωτότυπον ποίημα, μὲ τὸ ὅποιον ὁ κ. Στέφανος Δάφνης ἐτίμησε τὴν «Ν.
 'Εποχὴν μας».

[Σημ. τῆς Ν. 'Εποχῆς]

Είκοστός αιώνας

Ἄλλοῦ μιὰ ζήση θᾶθελα νὰ κάμω,
στὴ θάλασσα σιμά, στὰ θάμνα χάμω,
σ' ἓνα νησάκι,

ἢ κάπου, σὲ μιὰ ἀπόμερη ραχοῦλα,
σὲ μιὰ σπαρτοπλεγμένη καλυβοῦλα,
μακρὰ ἀπ' τῆς ἐποχῆς μας τὸ φαρμάκι.

Πῶς ἄλλαξε ἡ ζωὴ! καμμιά μας πράξη
νὰ μὴ βρίσκεις ἀγνή· νᾶχει πιά ἀλλάξει
λὲς κι' ἡ ἀρετὴ,

ἢ σκέψη μας σεβρῆ νᾶναι καὶ ρέπια,
νὰ μᾶς διακρίνει ἢ πλάνη κι' ἀσυνέπεια
ἢ πιὸ φριχτὴ.

Νὰ μὴ γνωρίζει ἡ κόρη ν' ἀγαπάει·
νᾶν ἡ καρδιά της μι' ἄβυσσο στυγνῆ,
ποῦ τοῦ ἔνστιχτου μονάχα τὴ φωνὴ
κι' αὐτὴνε νοθεμένη ἀντιλαλάει

Τὰ χθεσινὰ παιδάκια, πρὶν ἰσκιώσει
τὸ ἀχειλί τους τὸ χνοῦδι τοῦ ἀνδρισμοῦ,
νὰ κλείνουν στὴν ψυχὴ κούραση τόση,
τόσην ἀποθυμιὰ τοῦ ἀφανισμοῦ.

Καὶ νᾶρχεται μιὰ μέρα—συφορά τους,
ἴπου κι' αὐτοὶ καὶ κείνες σὶ ἀδαεῖς,
φυτεύοντας μιὰ σφαῖρα στὴν καρδιά τους
νὰ κόβουν τ' ἅγιο νῆμα τῆς ζωῆς.

Ἄλλοῦ μιὰ ζήση θᾶθελα νὰ κάμω,
στὴ θάλασσα σιμά, στὰ θάμνα χάμω,
σ' ἓνα νησάκι,

ἢ κάπου, σὲ μι' ἀπόμερη ραχοῦλα,
σὲ μιὰ σπαρτοπλεγμένη καλυβοῦλα,
μακρὰ ἀπ' τῆς ἐποχῆς μας τὸ φαρμάκι.

Πῶς ἄλλαξε ἡ ζωὴ! καμμιά μας πράξη
νὰ μὴ βρίσκεις ἀγνή· νᾶχει πιά ἀλλάξει
λὲς κι' ἡ ἀρετὴ

κι' ἢ σκέψη μας μιὰ σκάλα νᾶναι ρέπια
ποῦ ἀνεβοκατεβαίνει τὴ ἢ ἀσυνέπεια
ἢ πιὸ φριχτὴ.

ΚΟΥΛΗΣ ΑΛΕΠΗΣ

ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Ἡ «Ἀργὼ» τοῦ κ. Θεοτοκᾶ εἶναι τὸ πρῶτο «συστηματικὸ» νεοελληνικὸ μυθιστόρημα· γράφοντας «συστηματικὸ», δὲν ἐννοῶ τὸν τρόπο τῆς κατασκευῆς, τὴ μέθοδο τῆς μορφῆς, τὸ εἶδος τοῦ σχεδίου. Αὐτὰ τὰ ἔχει κάθε ἔργο τέχνης. Ἡ «Ἀργὼ» εἶναι συστηματικὴ στὸ περιεχόμενό της. Ἡ «Ἀργὼ» εἶναι «συστηματοποιητικὴ».

Στὴν ἀρχὴ τοῦ 350σέλιδου τοῦ ἔργου ὑπάρχει ὀλιγόστιχος πρόλογος— ποῦ λέγει πολλά. Ὁ συγγραφεὺς ὁμολογεῖ ὅτι οἱ ὀγκώδεις διαστάσεις τοῦ μυθιστορήματος ἐπέρασαν τὸν ἀρχικὸ σκοπὸ του, μὰ ὅτι τοῦτο ἔγινε γὰ νὰ δώση μιὰ γενικὴ κάπως ἐκθεση τῆς ἐλληνικῆς ζωῆς καὶ τῶν προβλημάτων τῆς ἐποχῆς μας.—Ναί; Μὰ καὶ πάλι, φαντάζομαι ὅτι, ἂν αἱ διαστάσεις τῆς «Ἀργῶς» ξεπέρασαν τοὺς σκοποὺς τοῦ κ. Θεοτοκᾶ, ὅμως τώρα τέτοιος σκοπὸς ξεπερνᾷ, ἀντιστρόφως, τὶς διαστάσεις της... Γιατὶ μέσα στὸ βιβλίον δὲν ὑπάρχουν, νὰ εἰπῆ κανεῖς, «προβλήματα», ἀλλὰ «φορεῖς προβλημάτων»—ἀνθρώποι, καί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, νέοι, ποῦ τὰ ἔχουν ἐνσαρκώσει καὶ τ' ἀντιπροσωπεύουν, ποῦ τὰ ἐξατομικεύουν κατὰ τὸ χαρακτῆρα τους, ποῦ τοὺς δίνουν τὴ μοιραία ζωὴ ἢ τὸν μοιραῖο θάνατο, ἀναπόσπαστα ὅμως δεμένον μαζί τους: γιὰ τὴ ὑποκειμενικὴ πλευρᾶ, ὁ ἐσωτερικὸς ἀντικτυπος τῶν τρεχούμενων ἰδεῶν ζωγραφίζεται ἀναλυτικὰ κ' ἐκτεταμένως στὴν «Ἀργὼ». Ἄλλ' ὅχι κ' ἡ ἀντικειμενικὴ πλευρᾶ, ἢ πραγματικότης, ἢ ἱστορία... Ἡ «Ἀργὼ» εἶναι προπάντων τῆς σύγχρονης ἐλληνικῆς νεανικῆς ἰδεολογίας ἢ συστηματικὴ πινακοθήκη. Ἄλλ' ὅχι ἀκόμα ἐντελῶς ἢ σύνθεσὴ της.

Πινακοθήκη μερικὴ λοιπόν, ἀλλὰ πάντα ἀντικειμενικὴ—ὅπως πάλι ὁ ἴδιος ὁ πρόλογος μᾶς ἐξηγεῖ. Καθὲν ἀπὸ τὰ πρόσωπα τοῦ ἔργου δὲν εἶναι στὰ μάτια τοῦ συγγραφέως, παρὰ ὁ πιστὸς μᾶς ἰδεολογίας, ὁ σημασιφόρος μᾶς κοσμοθεωρίας. Σφάλλεται ἴσως, ἀλλὰ τὴν πιστεύει.— Ὅσοι ἔξερουν τὶς κοινωνικὰς ἀπόψεις τοῦ κ. Θεοτοκᾶ, νόμισαν ὅτι μὲ τὸ βιβλίον τοῦ σκόπευε νὰ τὶς ἐπιβάλῃ. Ἄλλ' ὅχι. Ξέρει, μὰ τὴν ἀλήθεια, νὰ ξεχωρίσῃ, στὴ συνείδησή του, τὸν διανοούμενον ἀπὸ τὸν καλλιτέχνη, καὶ νὰ δώσῃ τὴν καλλιτεχνικὴν, τὴν ἀπρόσωπην εἰκόνα τοῦ περιβάλλοντος.

Ἀκόμη περισσότερο, ἢ «Ἀργὼ» εἶναι «ἡ ἔκφραση πολλῶν καταστάσεων ταυτόχρονα—κ' ἴσως ἢ δικαίωσή τους». Ἡ ἀντικειμενικότης κ' ἢ δικαιοσύνη δὲν περιορίσθησαν λοιπόν στὰ κοινωνικὰ πρόσωπα καὶ στίς ἰδέες. Ἐξεχύθησαν πολὺ μακρύτερα. Καὶ—ἀπὸ κάποιαν καλλιτεχνικὴν

άντίληψη, από κάποια λεπτότητα αντιπάλου—έγιναν απέραντη έπιείκεια, άπεριορίστη συγγνώμη, έγιναν τέλος ένας καθολικός σκεπτικισμός, ένας άγνωστικισμός, κάτι τὸ φιλοσοφικὸ—καὶ τὸ θεῖο, ένας «κύκλος πὸ τὸ κέντρον του εἶναι παντοῦ κι' ἡ περιφέρειά του πουθενά», ὅπως θάλεγε ὁ Πασκάλ.

Je perds la mémoire
du mal ou du bien

ὅπως θάλεγε κι' ὁ Βερλαίν, ὁ άμαρτωλός, μὰ μαζὶ καὶ πασχालικός... Ναί, ὅλοι οἱ τύποι τοῦ κ. Θεοτοκά έχουν τὴ δικαίωσή τους! Κ' οἱ ἄβουλοι κ' οἱ κακόβουλοι, κ' οἱ παραστρατημένοι κ' οἱ ἐπιπόλαιοι. Καὶ τὴν ἔχουν πάντα μὲ τὸ ἔργο τους—ἢ τοῦλάχιστον μὲ τὰ λόγια τους. Τὴν ἔχει κι' ὁ Νικηφόρος Νοταρᾶς, ὁ περιπετειώδης ὠραιοπαθῆς (σ. 44-49, σ. 109-110), τὴν ἔχει κ' ὁ κακέκτυπος πρόδρομός του, ὁ κύριος Σφακοστάτης, ὁ ἀκαλαίσθητος, ὁ «νόστιμος καὶ χαζός» ἀθηναϊκὸς τύπος ζωντανὸς περασμένης γενεᾶς (σ. 252), τὴν ἔχει κι' ὁ κ. Πausanίας, ὁ θυρωρὸς τῆς δ-κέλλας ὅπου συνεδριάζει ἡ «Ἀργώ», τὸ φοιτητικὸ πρωτοποριακὸ σωματεῖο (σ. 260, 261), τὴν ἔχει μὲ τὸ παραπάνω κ' ὁ Παῦλος Σχοινᾶς, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ὀπωσδήποτε γόνιμης καὶ χρήσιμης φιλοδοξίας καὶ σπουδαρχίας (σ. 307 κ.έ.). Ὁ ἄνεργος κι' ὁ ἄπρακτος δὲν εἶναι παρὰ ἄρρωστος· ὁ διεφθαρμένος, δὲν εἶναι παρὰ παραστρατημένος· ὁ ἀρριβίστας δὲν εἶναι παρὰ ἰδεολόγος, κι' ὁ φθονερός, ένας ἀπογοητευμένος. Μὰ ἂς ἔρθωμε τώρα κι' ἀπὸ τὴν ἀνάποδη! Ὁ ἐπιστήμων; Μονομερῆς διανοούμενος, κακὸς οἰκογενειάρχης. Ὁ ἄγνός ἔφηβος; Ἀδύνατος ὄνειροπόλος, ἔτοιμος νὰ λιποθυμῆσει μὲ τὴν πρώτην ἀδέσποτη κραυγή. Ὁ φλογερός μεταρρυθμιστής; Μνησίκακος, παιδεμένος ἄνθρωπος, πὸ ἄλλο σκοπὸ δὲν τοῦ ἀφῆκε ἡ ζωὴ, παρὰ τὸ μῖσος.

Je perds la mémoire
du mal ou du bien ...

Κ' ἡ «Ἀργώ» ξανάρχεται σὰν ἡ «συστηματοποιητικὴ» πινακοθήκη τῶν Ἀθηναίων διανοουμένων. Ἔτσι, ἂς τὰ πάρωμε ἕνα-ἕνα τὰ κεφάλαιά της.—Παραδείγματος χάριν, ἡ «Νομικὴ Σχολή». Ὅλοι οἱ μεταπολεμικοὶ φοιτητικοὶ τύποι, ὅλες οἱ ζυμώσεις, οἱ ἀπηχήσεις τῶν βιβλίων: νέοι πὸν ἔχουν τὸ πάθος τῆς ἐκφράσεως τῆς ὑψηλῆς μάλιστα, τῆς βιβλιακῆς ἐκφράσεως, καὶ τοῦτο ἴσα-ἴσα γιατί δὲν ἔχουν ἀκόμη μορφώσει συνείδηση ἀτομικὴ καὶ γιατί, μὲ τὴν ἴδια τὴ φωνὴ τους, θέλουν νὰ πιστεύουν.. νὰ βάλουν—ἂπ' ἔξω—κάποιο περιεχόμενο στὸ ἐσωτερικὸ τους «ἐγώ».—Ὅμως πάλι, μένει κανεὶς κατάπληκτος. Συμβαίνουν, ἀλήθεια, σήμερα ὅλ' αὐτὰ στὴ «Νομικὴ Σχολή» τοῦ Πανεπιστημίου;

Γιὰ μένα καταντᾶ ἀπίστευτο. Δὲν εἶναι δεκαπέντε χρόνια πὸν ἄφησα τὴν ἴδια αἴθουσα. Εἶχα συμφοιτητὰς πὸν ἔγιναν διπλωμάτες, πολιτευόμενοι, ὑφυπουργοί, διακεκριμένοι δικηγόροι. Καὶ ὅμως κάποια ἰδεολογικὴ κίνηση περιοριζόταν, τότε, στὰ δύο, τὸ πολὺ, πρῶτα θρανία. Ὅλα τ' ἄλλα βρισκόνταν σὲ κατάσταση... γυμνασιακὴ. Καὶ τὰ χρόνια μας ἦταν, χωρὶς ἄλλο, ταραχωδέστερα ἀπὸ τὰ σημερινά. Ἡ σάλπιγγα συχνὰ χτυποῦσε κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα τῆς αἴθουσῆς. Ὁ μακαρίτης Σαρίπολος, ὅταν δίδασκε ὅτι ἡ «Ἐπανάστασις δημιουργεῖ δίκαιον», ἀναγκαζόταν νὰ ὑψώσει τὴ φωνὴν γιὰ ν' ἀκουσθῆ μὲς ἀπὸ τὰ ποδοκροτήματα καὶ τὴν ἀποδοκιμασία τοῦ μισοῦ ἀκροατηρίου· κι' ὁ μακαρίτης ὁ Μομφερράτος, ὅταν ἔξαναγύρισε ὕστερ' ἀπὸ τὴν παύση του, ἐστάθηκε νὰ περιμένῃ μισὴ ὥρα σωστή, ὡς πὸν νὰ τελειώσουν τὰ χειροκροτήματα τῶν φιλομοναρχικῶν.

Καὶ ὅμως, παρόμοια κίνηση δὲν τὴν μάντεψα ποτέ, δὲν ὑπῆρχε.

Ἀπὸ τότε, πέρασα συχνὰ ἀπὸ τὴν ἴδια αἴθουσα—πότε ἀπὸ κάποιαν ἀνάγκη, πότε ἀπὸ δριμύτατη πικρία, πότε ἀπὸ περιέργεια... Μὰ νομίζω ὅτι τὰ πράγματα εἶναι τώρα χειρότερα ἀπὸ πρὶν. Ἡ βιωτικὴ ἀνεπάρκεια εἶναι τώρα ὀλοφάνερη. Ὁ συνωστισμὸς πληκτικὸς. Καὶ τὸ πνεῦμα πὸν κυριαρχεῖ στὴν αἴθουσα σήμερα, εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ βιοπορισμοῦ, τῆς βιοπάλης—χωρὶς καμμιά ἰδεολογικὴ πολυτέλεια. Τὸν τύπο τοῦ Μανώλη Σκυριανοῦ, τοῦ Ἀλέξη Νοταρᾶ, δὲν τὸν εἶδα πουθενά. Μιὰ ἀτμόσφαιρα δειλίας, ἀνησυχίας, δυστυχημένης ἄμιλλας, βουβῆς καὶ φιλάργυρης, ὅπως σὲ συνέλευση ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων πὸν θέλουν νὰ προστατεύσουν τὰ συμφέροντά τους. Εἶναι δυνατὸ νὰ βρῆσθε τὸς «ἠθικὸς κόσμος» ἐκεῖ μέσα, καὶ νὰ μὴν τὸν μαντεύη κανεὶς; Ἄ, ὄχι· εἶμαι βέβαιος! Ὁ συγγραφεὺς κι' ἄλλοι δυὸ-τρεῖς ἴσως, φίλοι του, αὐτοὶ εἶναι ὅλοι- ὅλοι, μέσα στοὺς χίλιους φοιτητὰς, οἱ μορφωμένοι, οἱ σ-νειδητοί, οἱ ἰδεοπαθεῖς τῶν σελ. 64-66.

Ἄλλα κεφάλαια «συστηματοποιήσεως»: τὸ «Ζάππειο»—μεταφορὰ τῆς Νομικῆς Σχολῆς στὸ ὑπαιθρο, ὁ «Ἐρωτας», τὸ «Σπίτι», ἡ «Γενικὴ Συνέλευση...» Καθένα, κι' ἀπὸ μιὰ γωνιά, συστηματικὴ, τῆς Ἀθηναϊκῆς σύγχρονης ζωῆς, καὶ καθένα ὡς τὴν ἐξάντληση τοῦ θέματος. Κι' ὄχι μόνο στὴ διαίρεση τῶν καφαλαίων, μὰ παντοῦ τὸ μάτι τοῦ συγγραφέως παρουσιάζεται συστηματικὸ: οἱ φράσεις «τὰ σαλόνια τοῦ Κολωνακιοῦ», «οἱ γυναῖκες τοῦ Κολωνακιοῦ» νά, ἔξαφνα, μιὰ δευτερεύουσα ἀπόδειξη.

Διαβάζοντας τὴν «Ἀργώ», δοκιμάζει, ἀλήθεια, κανεὶς, περισσότερο ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν ἡδονή, τὴν πνευματικὴν τέρψη ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση καὶ τὴν κατανόηση μιᾶς φιλοσοφίας. Τί εὐκολία! τί εὐκινησία! πόση ἔ-

τοιμη προετοιμασία για τὴ μελούμενη πορεία τῆς σκέψεως, τῆς παρατηρήσεως, τῆς συγκρίσεως!—Εἶναι τάχα ἔτσι; λέγει κανεὶς· ὅμως δὲν τολμᾷ νὰ τὸ πιστέψῃ... Κι' ἐγώ, δὲν μπορῶ νὰ τὸ πιστέψω. Κι' ἐγώ, θαρρῶ πὼς ἔτσι εἶναι, ἀλλὰ... ἂν κυτταχθοῦν ἔτσι. Ἔχουν τὸ μοιραῖο λάθος τῆς μεγεθύνσεως, τῆς ὀλοκληρώσεως· τὸ λάθος τῆς Ἱστορίας.

—Νομίζω ὅτι, ἔξω ἀπὸ τὴν κριτικὴ τούτη τῆς «συστηματικότητος» τοῦ βιβλίου, ἢ «Ἀργῶ» δὲν ἀφήνει ἄλλο στάδιο αὐτενεργείας στὸν κριτικόν. Ἐν πρώτοις, ὁ κ. Θεοτοκᾶς ἀναλύει τοὺς τύπους τοῦ ὀιδίου. Καί, ἂν τυχόν ὁ σκοπὸς ἐνὸς ἔργου εἶναι ἡ ἀνάλυση τῶν τύπων ἀπὸ μέρος τοῦ συγγραφέως, ὁ κ. Θεοτοκᾶς εἶναι ἀπαράμιλλος.—Χειρίζεται τὴ γλῶσσα μὲ τόσον πλοῦτον κ' εὐκολία κ' εὐφυΐα, ὥστε κανεὶς χαρακτηρισμὸς τοῦ κριτικοῦ νὰ μὴν ἔχη ἤδη ξεφύγει τὴν ἀνάλυση τοῦ συγγραφέως.—Νὰ συγκρίνωμε ὅμως, ὕστερα, τὴν ἀνάλυση μὲ τὰ ἔργα τῶν προσώπων; Νὰ βροῦμε ἂν γίνεται πραγματικῆ; Κι' ἐδῶ δὲν ὑπάρχει ζήτημα: γιατί ἢ «Ἀργῶ» δὲν εἶναι τελειωμένη! Στὸ βιβλίον τοῦτο ἔχομε μόνο τὸ πρῶτον τῆς μέρους, τὴ γνωριμία μας μὲ τὰ πρόσωπα καὶ μὲ τὴν ἱστορίαν τους. Ἐναν κατατοπισμὸν. Ἡ σύγκριση θὰ γίνῃ ὅταν τὸ ἔργο τελειώσῃ, κ' ὅταν διαβαστῇ... Πρὸς τὸ παρόν, τὰ πρόσωπα δὲν ἐνεργοῦν. Μιλοῦν. Ἀκόμη ὀλιγώτερον: μονολογοῦν. Οἱ συζητήσεις τους εἶναι σχεδὸν ἀπὸ τὰ πρὶν ἔτοιμες· καθένας ἔχει στὸ στόμα του τίς φράσεις πού θὰ πῆ, κ' ὀλίγον ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ ἀντιπάλου! Δίψα ἐκφράσεως, δίψα συνειδητοποιήσεως. Γεγονότα; Σὲ ὀλίγους συμβαίνουν. Τὸ πάθημα τοῦ Λίνου Νοταρᾶ εἶν' ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα. Εἶναι, τέλος πάντων, μιὰ δραματικὴ σύγκρουση ἀνθρώπινου τύπου μὲ τὸ περιβάλλον του, ἀπὸ τὴν ὁποία κατὶ ἤμπορεϊ νὰ βγῆ, κατὶ νὰ δημιουργηθῇ... Ὅλοι ὅμως οἱ ἄλλοι τύποι εἶναι σχεδὸν δημιουργημένοι. Τὰ πυροβόλα τοῦ Παύλου Σχινᾶ, μ' ὄλον τους τὸν ὄγκον, εἶναι, δραματικῶς, πιὸ ἀσήμαντα ἀπὸ τὴ συνηθέστατη περιπέτεια τοῦ ἀνήξερου νέου μέσα στὸ διεφθαρμένον λιμάνι.

Γιὰ νὰ κρίνωμε λοιπὸν τὴ δραματικὴ τῶν τύπων τῆς «Ἀργῶ» πρέπει νὰ περιμένωμε νὰ τελειώσῃ.

Ἀλλὰ... ἴσως ἢ «Ἀργῶ» δὲν θὰ τελειώσῃ ποτέ.—Κι' ἂν τελειώσῃ, οἱ τύποι τῆς οὔτε τότε θὰ γίνωνται δραματικοί. Ὅχι γιατί δὲν θὰ τοὺς παρουσιασθοῦν γεγονότα! Ἀλλὰ γιατί δὲν εἶναι, ἀπ' ἀρχῆς, ἐπιδεικτικοὶ γιὰ δραματικοποίησιν. Εἶναι ἀντιδραματικοί. Δὲν κάνουν γιὰ μυθιστόρημα!

—Γιατί ὅμως; Ἐπειδὴ τάχα ξεφεύγουν τὴ συνηθισμένη ρουτίνα τοῦ μυθιστορημάτος; Ἡ ἔπειδὴ ἔχουν στοιχεῖα ἀμεταχείριστα, πού ἀκόμα δὲν ἐσυνήθισαμε τὸ μεταχειρισμὸν τους, ἢ ἀντίθετα, ἔπειδὴ περιέχουν στοιχεῖα

πολὺ γνωριμὰ μας, ὥστε νὰ μᾶς φαίνωνται στερημένα ἀπὸ κάθε ἐνδιαφέρον, ὅπως στερημένα ἀπὸ κάθε φιλολογικὸν ἐνδιαφέρον εἶναι τὰ στοιχεῖα τὰ βιομηχανικὰ γιὰ τὸ βιομήχανον, ἢ φυσιολατρεῖα γιὰ τὸν ἀγρότη, τὰ μαγαζιά γιὰ τὴν μοδίστρα; Ἡ ἔπειδὴ τέλος ἢ λογοτεχνία δέθηκε ἀναπόσπαστα μὲ τὴν τάξιν πραγμάτων, ἄς ποῦμε τὴν προμηχανικὴν, κ' ἔπειδὴ ἢ τωρινὴ ἀτμόσφαιρα, ἢ μηχανικὴ (καὶ στὰ πράγματα καὶ στὶς ιδέας) δὲν τῆς εἶναι πιὰ βιώσιμη;

ἴσως γιὰ ὅλα αὐτὰ μαζί, μὰ καὶ γιὰ κάτι βαθύτερον ἀκόμη: γιατί τὰ πρωτεύοντα πρόσωπα εἶναι διανοούμενα.

Ἐνας δάσκαλος ἔχει ἐμπρὸς του μιὰ τάξιν ἀπὸ μαθητὰς. Ὁ διανοούμενος—ὁ πραγματικὰ διανοούμενος μαθητῆς, ὅχι ἀπλῶς ὁ φιλόδοξος, ἢ συχνὰ ὁ «ἀρριβίστας»—ξεχωρίζει εὐθὺς ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους (ἀκόμη περισσότερον ἢ μαθητρία ἢ διανοουμένη). Βέβαιον, ὅλοι οἱ μαθηταὶ διανοοῦνται, ὅλοι ἔχουν ἐσωτερικὴ ζωὴ, πολλοὶ μάλιστα καὶ πιὸ πολὺ ἀνεπτυγμένην ἀπὸ τὸν διανοούμενον! Καὶ ὅμως ξεχωρίζει: ξεχωρίζει δυσάρεστα, ἐνοχλητικὰ. Δὲν πιστεύω ὅτι κανεὶς δάσκαλος, ἂν κατὰ βάθος ρωτήσῃ τὸν ἑαυτό του, αἰσθάνεται εὐχαριστημένος ὅταν ἔχη στὴν τάξιν του ἕνα τέτοιο παράδειγμα. Ὅχι γιατί τάχα φοβᾶται μὴ τοῦ ξεφύγῃ καμμιὰ ἀνακρίβεια ἢ ἀνοησία. Ὅχι γιατί κάποτε δὲν τοῦ ἀρέσει νὰ τὸν θαυμάζων, ἢ γιατί ἄλλοτε ζηλοτυπεῖ... Ὅχι! Αὐτός, μόνος του, ὁ διανοούμενος μαθητῆς εἶναι ἀνυπόφορος, ἀνοικονόμητος... Ὁ δάσκαλος προτιμοῦσε νὰ μὴ τὸν εἶχε.

Τὸ ἴδιον συμβαίνει μὲ μιὰ συντροφιά. Σὲ μιὰν ἐπίσκεψιν, σὲ μιὰ συγκέντρωσιν, σ' ἕνα σωματεῖον, οὐ μιὰ συνεργασία. Τὸ ἴδιον συμβαίνει σ' ἕνα αἶσθημα. Ἀπὸ τ' ἀσήμαντα ὡς τὰ σημαντικὰ, ὁ διανοούμενος εἶναι τύπος ἄχρηστος καὶ ἀποδιοπομπαῖος γιὰ τοὺς ἄλλους.

Μὰ χίλιες φορὲς περισσότερον ἀνάμεσα στοὺς διανοουμένους, στοὺς καλλιτέχνες, στοὺς λογοτέχνες! Ποιὸς ζωγράφος ζωγράφισε ἄλλον ζωγράφον; Ποιὸς μουσικὸς ἐπερίγραψε τίς ψυχικὰς καταστάσεις ἄλλου μουσικοῦ; Ποιὸς συγγραφεὺς ἐπερίγραψε συγγραφέα, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀποτυχημένους ἡρώες τοῦ Στρίμπεργ, τοῦ Γκέγιερσταμ, τοῦ Χάμσον, τοὺς ναρκισσικοὺς ἐκείνους καὶ τοὺς σπουδαιοφανεῖς; Εἶδα, ναί, κάποτε ζωγραφικὸν πίνακα μὲ τὴν ἐπιγραφήν: «ὁ τυφλὸς μουσικὸς». Ἀλλ' ὁ ζωγράφος ἐξωγράφισε τὸν μουσικὸν μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα παρελθόντος καὶ μυστηρίου—κουρέλια κρεμασμένα πάνω του, ὄργανον περασμένης ἐποχῆς, τὸ πιστὸ σκυλλὶ στὸ πλευρὸν του—θροῦλος περισσότερον, παρὰ ἄνθρωπος, ξεπερασμένος ἀπὸ τὰ συγκεκριμένα ὄρια τῆς προσωπικότητάς του.

Τὸ γιατί, δὲ χρειάζεται μεγάλη σοφία νὰ ἐξηγηθῇ. Ὁ διανοούμε-

νος είναι κάτι άλλο απ' όλα τ' άλλα. Είναι ξένος. Έχθρικός.—Ευτύχησε να γίνη αυτόκλητος, ν' ανασχηματίσει όλους τους άλλους, όλον τον κόσμο, μέσα του; 'Αλλ' έγινε πια και για τους άλλους περιττός. Έγινε σύνολο, μικρός κόσμος, εσωτερική πραγματικότητα. Έτελείωσε!—Μόνο να βλέπη τώρα ήμπορεί, μόνο να σκέπτεται. Μά πρέπει να κρύβεται, να μεταμφιέζεται, να χάνεται για τους άλλους.

Όλοι οι άνθρωποι είναι ώσαν εοτίες εκπομπής. Ο διανοούμενος είναι ώσαν εστία συγκεντρωτική. Δέκτης. Κριτής! Η κριτική, η ανάλυση, η συνειδηση—αυτή είναι όλη η ιστορία του. Δεν έχει άλλην. Δεν ήμπορεί να έχει άλλην. Μέσα στα μάτια του διανοουμένου, ο απλός άνθρωπος βλέπει να παίζει ο κριτικός του καθρέφτης: αλλά καθρέφτης υποκειμενικός. Προαισθάνεται ότι το «είναι» του γίνεται η πνευματική τροφή ενός άλλου—και βέβαια αυτό δεν το άνέχεται κανείς.

Γι' αυτό, στη λογοτεχνία, ο διανοούμενος δεν ήμπορεί, παρ'ότι να είναι απλώς το θέμα αυθεντικής βιογραφίας ή αυτοβιογραφίας. Προσωπικός, όχι άνθρωπος. Αφορμή για ανάλυση, αλλά ποτέ όργανο για σύνθεση...

ΤΕΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Σκάσιμο

Γαρουφαλίτσες φύτεψα στον κήπο μου με νόημα
γκρενές που δεν τις έχει άλλος κανείς
τάχια θ' άξήνουν και θ' άνθίσουν πρώιμα
για ζήλια και για σκάσιμο μίανης,

που της άρέσουνε πολύ και σίγουρα θά λιώνει
απ' το καημό της, στο ζερβί μου αυτό
καθώς άσθήκικα θά να κρεμνω, για να πεισμώνει,
γαρούφαλο, έξεπίτηδες γι' αυτή...

ΓΕΡ. ΚΑΣΟΛΟΣ

ΤΟ ΚΡΥΣΤΑΛΛΙΝΟ ΓΕΛΟΙΟ

Για τη γυναίκα, που ως τα χτες άκόμα μ' έδερνε ή άσπαότη άλυσσίδα της άγάπης.. Για τη γυναίκα που ένιωθα φορές να με κυριεύει ένα πάθος άβυσσαλέο, άχαλίνωτο, ήμπορω να σάς πω πώς δεν έκανα τίποτα. Ναι, τίποτα, που να φανερώνει για το χαμό της λύπη ή πόνο. Ούτε μιá γκριμάτσα, έστω κωμική. Μιá γκριμάτσα που να δείχνει, πώς δεν ήμουν, όλως διόλου άγνωστός της. Τήν άφησα να φύγει μέσ' απ' τα χέρια μου. Τήν άφησα να τήν άρπάξει ο κρύος θάνατος, να χώσει τα κοκκαλιάρικα δάχτυλά του, μέσα στο άλαβάστρινό της λαιμό και να τήν πνίξει. Άκούτε; να τήν πνίξει. Μέσα από το πλαγινό δωμάτιο, που το χόριζε μοναχά μιá πόρτα, ξεπετάχτηκε ή άπελπισμένη της κραυγή. Κατόπιν άκούστηκε ένα βουβό βογγητό και ύστερα κάτι σαν ψίθυρος που ήμοιαζε με πηχτό κλάμμα. Κι' άπλώθηκε ή κρύα σιωπή, που μ' έκανε ν' άνατριχιάσω. Σε λίγο έκοψαν τη σιωπή, ή φωνές και οί λυγμοί της Μάρθας, της άγαπημένης της ύπηρέτριας. Τότε σά να μην είχα συμβεί τίποτα, μπήκα κι' έγώ στο δωμάτιο της νεκρής. Ήταν μισόγδυτη, πεσμένη κάτω στο πάτωμα, με τα χέρια καρφωμένα στο στήθος. Τήν κύτταξα άτάραχος, δίχως να χαλάσω μήτε γραμμή άπό το σιδερωμένο μου πρόσωπο. Μονάχα στα χείλη μου χαράχτηκε ένα παγερό χαμόγελο, που ήμπορούσε κανείς να το πει καθαυτό έωσφορικό! Κι' έπειτα ένα γέλοιο, ένα κρυστάλλινο γέλοιο τρομαχτικό! που μ' έκανε ν' άνατριχιάσω σύγκορμος. Μά τί γέλοιο ήτανε λοιπόν αυτό; Και πώς ήμπορούσα έγώ να γελω έτσι σαν έναν τρελλό που κάποτε είχα συναντήσει στο δρόμο μου. Ο τρελλός στάθηκε μπροστά μου και τεντώνοντας το μακρύ κι' άδύνατο λαιμό του, μου πέταξε κατάμουτρα το ίδιο γέλοιο.

Ξαναμπήκα γρήγορα στο δωμάτιό μου και στάθηκα άντικρύ στον καθρέφτη, που ήταν κρεμασμένος στον τοίχο. Πάγωσα! Αυτό το άλλόκοτο μούτρο, το κίτρινο που θαρρούσες πώς κάποια άό-

ρατη σύριγγα, θά τοῦχε ρουφίζει ὄλο τὸ αἷμα. Δὲν ἦταν δικό μου ! "Ὅχι ! Δὲν ἦταν. Δὲν μπορούσα ἐγὼ ποτὲ νὰ γελῶ ἔτσι ἀπαίσια. Τὴν ὥρα πού στήν πλαγιὴν κάμαρα... Μ' ἔπιασε ἕνας θυμός. "Ἀρπαξα τὸν καθρέφτη καὶ κόλλησα τὸ πρόσωπό μου, πάνω σὲ κεῖνο τὸ ἀπαίσιο μοῦτρο. "Ἄτιμε ! φώναξα, Σατανᾶ ! Πνεῦμα κακό, ὅποιο κι' ἂν εἶσαι φύγε ! Γιατὶ αὐτὴ τὴ στιγμή σὲ συντρίβω ! Σὲ ἐξουθενῶνω !

Μοῦ φάνηκε πὼς αὐτὸ τὸ φριχτὸ στόμα, ποῦδειχνε ὁ καθρέφτης καθὼς ἔχασκε, ἔμοιαζε σὰν μιὰ τρύπα. Μιὰ τρύπα βαθειὰ καὶ σκοτεινὴ, πού ἔφτανε ὡς τὰ τρισβαθὰ τῆς ψυχῆς μου ! Πέταξα τὸν καθρέφτη χάμου, κάνοντάς τον χίλια κομμάτια. Ἄλλὰ ἐκεῖνο τὸ ἀπαίσιο γέλοιο ἐξακολουθοῦσε. Βούλωνα μὲ τὴν παλάμη μου τὸ στόμα μου. Ἄλλοίμονο ὅμως ! Τὸ φριχτὸ γέλοιο δὲν ἔπαυε !

Δὲν ἤξερα τί νὰ κάνω. Χούφτιασα ἕνα ψαλίδι πού βρέθηκε πάνω στὸ γραφεῖο μου καὶ δίχως νὰ καλοσυλλογισθῶ, τὸ κάρφωσα στὸ μπράτσο μου. "Ἐννοίωσα ἕναν πόνο, καὶ τὸ σατανικὸ γέλοιο ἔσβυσε μὲ μιᾶς. Αὐτὸ μ' εὐχαρίστησε τόσο πού λίγο ἔλειψε νὰ φωνάξω. Ξανάβαλα τὸ ψαλίδι στὴ θέση του καὶ σωριάστηκε πάνω σὲ μιὰ καρέκλα. Εἶχα κουραστεῖ τόσο πού δὲν ὠρίζα τὸ σῶμα μου. Τί μ' ἔννοιαζε ὅμως ; Τώρα εἶχα τὸ λυπημένο ὕφος ἐνὸς ἀνθρώπου πού ἀναπάντεχα ἔχασε ὅ,τι πολῦτιμο εἶχε στὴ ζωὴ του.

Τὴ γυναῖκα πού ἀγαποῦσε, τὴ γυναῖκα πού λάτρευε ! !

Ξαφνικὰ ἔννοιασα ἕνα ρίγος. Εἶχ' ἀκούσει ἕνα χτύπο ρυθμικὸ καὶ σιγανό, πού ξεπετιώτανε κάτω ἀπὸ τὸ πάτωμα. Τίκ, τίκ, τίκ. Σηκώθηκα πάνω, καὶ μὴν τολμώντας νὰ κυττάξω χάμου, τέντωσα, τ' αὐτιά μου κι' ἀφουγκράστηκα. "Ὅταν ξανάκουσα πάλι τὸν ἴδιο χτύπο. Μὰ αὐτὴ τὴ φορὰ αἰσθάνθηκα κι' ἕνα ἔντονο μούδιασμα στὸ μπράτσο μου. "Ἐσκυψα τότες νὰ δῶ, καὶ ἐκπληκτος διέκρινα αἷμα ! Μάλιστα κάτω στὸ πάτωμα ὑπαρχαν ἀρκετὲς μικρὲς βούλες κόκκινες. Ἀπόρησα. Πὼς λοιπὸν δὲν τὸ πῆρα χαμπάρι ἀπὸ πρὶν ; στοχάστηκα ὅτι ...

Αὐτὸς ὅμως ὁ χτύπος ἄρχισε νὰ μὲ νευριάζει. Δὲν μπόραγα πιά νὰ τὸν ὑποφέρω. Πῆρα ἕνα πανί καὶ μ' αὐτὸ τύλιξα τὸ μπράτσο μου. "Ἐπειτα τράβηξα στὴν κάμαρα τῆς νεκρῆς.

Τώρα ἡ Μάρθα, μαζί μὲ τὴ βοήθεια μιᾶς γειτόνισσας εἶχε ξαπλώσει τὴν Καίτη (ἔτσι λέγανε τὴ νεκρὴ) πάνω στὸ κρεβάτι της. Τὴν εἶχαν ἀλλάξει καὶ στόλισαν τὸ μαραμένο της στήθος, μὲ λίγα φρεσκοκομμένα τριαντάφυλλα. Στάθηκα δίπλα της. Ἡ Καίτη

φαινόταν νὰ κοιμᾶται κι' ὁ ὕπνος τῆς γαλήνιος, ἡσυχος, ἀβρός. Μόνο τὰ μισόκλειστα καὶ θολὰ μάτια τῆς δείχνανε πὼς εἶχε πεθάνει ! Κάθησα κοντὰ της κι' ἔπιασα τὸ κατάψυχρό της χέρι. Τὸ ἄφησα ὅμως ἀμέσως. Τὸ χέρι τῆς νεκρῆς ἦτανε τόσο κρύο, πού μοῦ προξενοῦσε τὴ φρίκη. Καθὼς ὅμως τ' ἄφησα, σάλεψε καὶ μ' ἔκανε νὰ τὰ χάσω. Γιὰ μιὰ στιγμή μάλιστα θάρρεψα, πὼς εἶχα κρατήσῃ ἕνα φεῖδι ! Ναί, ἕνα φεῖδι, λεῖο, καὶ γλυστερό, πού μπορούσε ἀξιόλογα ἐκεῖ πού τὸ χὰίιδευσες νὰ σὲ δαγκώσει ! Νὰ κολλήσει τὰ μικρὰ του δόντια μέσα στὴ σάρκα σου καὶ νὰ σοῦ ἀφήσει μιὰ σταλαγματιὰ ἀπὸ τὸ πικρὸ του δηλητήριο. Μὰ τρελλάθηκα ; σκέφτηκα. Πὼς μπορεῖ τῆς Καίτης τὸ χέρι, νὰ μοιάζει μὲ φεῖδι ; Τὸ χεράκι πού ἄλλοτε δὲν ἐχόρταινα νὰ τὸ φιλῶ. Πετάχτηκα ἀπάνω σὰν ἀλαφιασμένος. Εἶχα ἀκούσει ἐκεῖνο τὸ σιγανὸ καὶ ρυθμικὸ χτύπο. Τίκ, τίκ, τίκ. Καὶ τότε ἀκούστηκε μέσα στὴ σκοτεινὴ καὶ πένθιμη κάμαρα τῆς νεκρῆς τὸ κρυστάλλινο γέλοιο, πού δὲν ἔβγαινε ἀπ' τὸ δικό μου στόμα, ἀλλὰ ἀπὸ κάποιον σατανᾶ, ποῦ βρῆσκε εὐχαρίστηση νὰ σαρκάζει τὸν πόνο μου.

Ἡ Μάρθα μάρπαξε ἀμέσως στὴν ἀγκαλιὰ της, καὶ μὲ τὴ βοήθεια τῆς γειτόνισσας μὲ πῆγε στὸ δωμάτιό μου. Μοῦδεσε μ' ἕνα καθαρὸ πανί τὸ μπράτσο ἀφοῦ μ' ἔγδυσε, μ' ἔβαλε νὰ κοιμηθῶ.

—Πρέπει νὰ ἡσυχάσετε, κύριε.

Κι' ἐγὼ, ὑπακούοντας τυφλά, ἔγειρα τὸ κεφάλι μου κι' ἀποκοιμήθηκα.

Σὰν ξύπνησα ἔμαθα ἀπὸ τὴ Μάρθα πὼς τὴν Καίτη τὴν εἶχαν θάψει. Ἄκοῦτε ; Τὴ γυναῖκα, πού τόσο ἀγάπησα. Τὴ γυναῖκα πού λάτρευα τὴν εἶχανε θάψει ! τὴν εἶχανε θάψει ! Τὴ χώνιασαν κάτω ἀπὸ τὴν ὑγρὴ γῆ, τὴν ὥρα πού ἐγὼ κοιμώμουν ἀναδρα... Ὡς τόσο ὅμως δὲν ἔδειξα καμμία λύπη. Μόνο θυμήθηκα ὅτι μοῦχε πεῖ μιὰ βραδυὰ, πρὶν πεθάνει. Εἶχα ἀποθέσει ἀπαλά, ἀπαλά, τὴν παλάμη μου πάνω στὸ πυρὸ μέτωπό της, ὅταν ἐκεῖνη μοῦ ψιθύρισε :

—Θὰ πεθάνω ! Ἡ ἀόρατες δυνάμεις πού κυβερνοῦνε τὸ σῶμα σου σὲ λίγο θὰ μὲ τραβήξουν κοντὰ τους. "Ὅμως ἐμεῖς, δὲ θὰ χωρίσουμε. Ἐγὼ κάθε βράδυ θᾶρχωμαι, καὶ θὰ παίζω στὸ πιάνο τ' ἀγαπημένα κομμάτια. Τὰ τραγούδια πού σᾶρεγαν καὶ σένα ! Σκίρτησα ἀπὸ τὴ χαρὰ μου. "Ὅχι, δὲν εἶχε πεθάνει. Μπορεῖ τὸ σῶμα της νὰ τὸχανε σφηνώσει ὅσο θέλανε βαθειὰ στὴ γῆ, τὴν ψυχὴ της ὅμως δὲν μπορούσαν νὰ τὴν ἐξαφανίσουν. Τὴν ψυχὴ της πού θ'

άρχότανε σέ μιάν αδιάρατη σκιά, κάθε βράδυ νά σοῦ παίξει, Κι' ἐγώ θά νοιώθω τὰ κρινοδάχτυλά της νά σαλεύον ἐπάνω στὰ κοκκάλινα δόντια τοῦ πιάνου. Σηκώθηκα. Καί παρατώντας τὸ πληχτικό δωμάτιό μου, τράβηξα ἴσα στὴ σκάλα.

Τώρα πιά ὁ ἥλιος εἶχε δύσει. Καί γύρω μου τὸ σκοτάδι ἀρχίνησε νά ὑφαίνεται. Ρίχτηκα μονοκόματος σέ μιὰ παλυθρόνα καί βάλθηκα νά περιμένω. Νά περιμένω ! Ἡ ὥρες ὅμως περνοῦσαν ἴδιες μονότονες. Γρήγορα τ' ὠρολόγι τοῦ τοίχου νά τῆς κράζει μιὰ μιὰ μὲ τὴ βραχνή του φωνή. Κι' ἐνοιωθα νά μὲ κυριεύει ἕνας ἀκαθόριστος φόβος. "Ὅταν τ' ὠρολόγι σήμανε ἔντεκα χτυπιές, ἔντεκα κραξίματα βραχνὰ πού θαρροῦσες ὅτι βγήκαν ἀπὸ τὸ λαιμὸ ἑνὸς γέρικου κόρακα. "Ὑστερα ἀπλώθηκε μιὰ νεκρὴ σιγή. Ἀνασηκώθηκα καί τέντωσα τὰ χέρια μου πρὸς τὸ μέρος τοῦ πιάνου. Τὰ κρῦα μου δάχτυλα καθὼς ἔτρεμαν φάνταζαν μέσ' στὴ νύχτα σὰν πλοκάμια ἀράχνης. Αὐτὸ μ' ἔκανε νά τρομάξω, ν' ἀλαφιαστῶ. Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μονολόγησα τί δάχτυλα εἶναι τοῦτα ; Ξενασηκώθηκα καί μαζεύοντας τὰ χέρια μου τὰ κάρφωσα στὸ στήθος ὅπως τὰχε καρφωμένα κι' ἡ νεκρή.

Καί τότες ἄκουσα ἕναν ὑπόκωφο κρότο. Λές κάποιος τραβοῦσε τὸ σκέπασμα τοῦ πιάνου. καί κατόπι κάτι νότες μισοσβυσμένες πού σιγά, σιγά, μεγάλωναν ξεκαθαρίζαν σάμπως καθένα ἀπ' αὐτὰ τὰ συμμετρικὰ κοκκάλινα δόντια νάχε μέσα του ψυχὴ. Τώρα ἀκουγότανε καθαρά τὸ γοργὸ νερό, ἑνὸς ποταμοῦ πού φειδογλυστροῦσε. "Ἐπειτα ὁ θόρυβος ποῦκανε καθὼς ξεχυνόνανε. Κι' ὕστερα ἡ τρομαχτικὴ βοή ἑνὸς καταρράχτη, πού κατρακυλοῦσε σὰν χεῖμαρος, πού μούγκριζε. Καί ἄξαφνα τὸ ἀσώπαστο βουητό, ὁ παράξενος βόγγος τῆς τρικυμίας. Καί τὸ βοητὸ αὐτὸ μεγάλωνε, πλάταινε, λές κι' εἶχαν ἀμολυθεῖ ξέφρενα τὰ ξωτικά ἄτια τῆς θάλασσας !

Σηκώθηκα καί ἐτοιμάστηκα ν' ἀγκαλιάσω τὸ πιάνο. Ναί, τὸ πιάνο ! πού μέσα του φώλαζε ἡ ἀγνή ψυχὴ τῆς Καίτης μου. Τῆς γυναίκας πού ἴσως αὐτὴ τὴ στιγμή ἡ θολὴ της σκιά, νά παρέστεκε δίπλα μου. "Ὅμως κέρωσα ! Εἶχα ἀκούσει μέσ' ἀπ', τὸ βραχνὸ λαιλὸ τοῦ γέρικου ρολογιοῦ νά ξεπετάγονται δώδεκα κραξίματα στὴ σειρὰ πού τ'ἀνοιωσα σὰν δώδεκα στιλετιές μέσ' στὴν καρδιά μου !

Δίχως νά ξέρω κι' ἐγώ τὸ γιατί, παράτησα τὴν κατασκότεινη σάλα καί γλύστρησα στὸ δωμάτιό μου. "Ἐπειτα κλείδωσα τὴν πόρδα καί πέφτοντας βαρὺς πάνω στὸ κρεβάτι μου ἀφουγκράστηκα. Κανέναν θόρυβο. Κανέναν. Μόνον ὄξω ἡ ἀσημένια βροχὴ κτυ-

ποῦσε σιγανὰ τὸ παράθυρό μου. Κάθησα ἔτσι λίγα λεπτὰ ἀκίνητος. "Ὅποτε μοῦ φάνηκε πὼς ξεχώρισα μέσ' ἀπ' τὸ θόρυβο τῆς βροχῆς κάποιον ὑπόκωφο χτύπο. "Ἐνα χτύπο σιγανό, καί ρυθμικό. Μὲ μιὰς ἐνοιωσα τὸ χέρι μου νά μουδιάζει. Ξεγύμνωσα ἀμέσως τὸ μπράτσο μου κι' ἀρχίνησα νά τὸ ἐξετάζω. "Ὅχι, δὲν ἔτρεχε αἷμα. Μάλιστα ἡ πληγὴ κόντευε νά κλείσει.

Τότες, τότες, λοιπὸν ἀπὸ ποῦ προερχότανε αὐτὸς ὁ χτύπος ; "Ἀπὸ ποῦ ; θέλησα νά σηκωθῶ ἀλλά... δὲν μπόρεσα. Μόνο ἄρπαξα τὰ σκεπάσματά μου καί κουκουλώθηκα ἀπὸ κάτω.

Τὸ ἄλλο βράδυ ξεναπήγα πίσω. Τὰ νεῦρα μου ἀπὸ τῆς περασμένης νύχτας τὴν ἀγωνία εἶχαν ξεχαρβαλωθεῖ. Σὲ κάθε νέα ὑπερένταση νόμιζα πὼς θά σπάσουν. "Ὅταν ξάφνου ἀντήχησαν ἡ ἔντεκα βραχνες κρωξές τοῦ ρολογιοῦ, πού μ' ἔκαναν νά παραλύσω. Κι' ὕστερα ἡ νότες. Μιὰ βροχὴ ἀπὸ νότες, πού ξεπετάχτηκαν σὰν Κρουνὸς καί πλημμύρισαν ὅλη τὴ σάλα. Τώρα ἀκουγότανε καθαρά ὁ ὑπόκωφος κρότος τῶν κεραυνῶν ὁ θόρυβος τῆς ἀσημένιας βροχῆς, καθὼς καί τ' ἄγριο μούγκρισμα τῆς πλημμύρας. Τρελλὸς ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ πρόφερα τ' ὄνομά της. Τὸ ὄνομα τῆς Καίτης μου ! Τῆς γυναίκας πού ἐρχότανε καί νεκρὴ ἀκόμα γιὰ νά μοῦ δείξει τὴν ἀφοσίωσή της.

Τάχασα. Δώδεκα νέα κραξίματα ἔκαναν τὴν καρδιά μου ν' ἀναπηδήσει. Μὰ αὐτὴ τὴ φορὰ ὅμως μοῦ φάνηκαν κάπως ἀλλόκοτα. Σὰ νάμοιαζαν μὲ κείνο τὸ ρυθμικό κι' ἀργὸ χτύπο. Ναί, μὲ τὸ χτύπο ποῦκανε τὸ αἷμα καθὼς ἔσταζε ! Πετάχτηκα ἀπάνω καί βγήκα τρέχοντας ὄξω ἀπ' τὴ σάλα. Μόλις ὅμως ἔκανα ἕνα βημα σταμάτησα. Στὸ διάδρομο διάκρινα φῶς. "Ἐνα φῶς θολὸ πού φάνταζε καί κείνο μὲ αἷμα ! Πλησίασα κι' εἶδα τὴ Μάρθα καθισμένη, μπροστὰ στὸ τραπέζι τῆς κουζίνας, νά καθαρίζει στάρι.

—Μάρθα, τῆς εἶπα, τί κάνεις αὐτοῦ ;

—Καθαρίζω στάρι, μ' ἀποκρίθηκε. Ξέρετε αὔριο...

Τὴν ἄρπαξ' ἀπ' τὸ χέρι, καί τὴν ἔσυρα μὲ δύναμη.

—Πιάνο, τῆς φώναξα ἔξαλλος ἀπὸ ἀγανάχτηση. Πιάνο, δὲν ἄκουσες ;

—"Ὅχι, καί τὸ πρόσωπό της ἀμέσως φόρεσε τὴ μάσκα τοῦ τρόμου.

Καί μετὰ, σὰ νάθελε νά δικαιολογηθεῖ.

—Πιάνο ἔχω ν' ἀκούσω ἀπὸ τὸν καιρό...

Δὲν τὴν ἄφησα νά τελειώσει. Μόνο ἄρπαξα τὴ λάμπα καί

τράβηξα μπροστά. Έκείνη μ' ακολούθησε. Μέσα στη σάλα ήταν δ-
λα όπως τάχε αφήσει ή Καίτη. Τά μπιμπελό, τά βάζα, ως και
τ' άνθη ποϋχανε μαραζώσει πάνω στην έταζέρα.

Πλησίασα στο πιάνο και σήκωσα με μιὰς τὸ σκονισμένο του
σκέπασμα. "Άφησα τὰ τεντωμένα μου δάχτολα νὰ πέσουν βαρειά
πάνω στὰ πλήκτρα.

"Ένας στριγγός σαρκασμός ξεπετάχτηκε από κεί μέσα. Και
τότε... Μ' άκούτε ; "Έμπηξα ένα γέλιο, ποϋκανε τή Μάρθα νά
κλονισθεϊ. Νά φρικιάσει ! "Ένα γέλιο, μακρόσυρτο, π' άντήχησε
πένθιμα μέσα στη σάλα. Χά, χά, χά. Κι' ήταν τὸ ἴδιο γέλιο μ' έ-
κείνου τοϋ τρελλοϋ ποϋχα συναντήσε μιὰ φορά στο δρόμο μου.
"Άλλοίμονο ! Τὸ κρυστάλλινο γέλιο !

ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΟΥΡΜΟΥΛΗΣ

'Αναδρομή

Ψεύτρα χαρά, ποϋ πέταξες σάν ταξιδιάρικο πουλι
και χαμογέλιο ποϋ έσβυσες σάν κύμα στ' άκρογιάλι,
μ' αφήσατε τόσο νωρίς μέσα στης έγνοιας τή χολή
κι' άνόφελα σας καρτερω νά ξαναρθήτε πάλι ...

"Ω ! και νά μοϋταν βολετό νά ξαναγίνομαν παιδί,
νάβρω στη σάκα τοϋ σκολειοϋ τὰ «Ρόδα και τὰ ἴα»
τίς καραμέλες στην ποδιά, τὸν ξεχασμένο φασουλή
κι' ὄλη τήν άνιστόρητη, τήν παιδική εϋτυχία ...

ΗΡ. Θ. ΜΑΛΩΣΗΣ

Η ΞΑΔΕΡΦΟΥΛΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ...

LEVER DE RIDEAU

ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Πρόσωπα :

ΑΚΡΙΒΗ. "Ως είκοσι χρονών. "Υφος άξέβγαλτης έπαρχιωτοπούλας.

"Άγνό, έκστατικό, παιδιάστικο. Φόρεμα πένθιμο.

ΑΛΕΚΟΣ. "Ως 28 χρονών. "Άρρωστημένος τύπος, με χλωμή ὄψη.

"Εξάδερφος τής 'Ακριβής.

ΚΥΡΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ. "Η γρηά ύπηρέτρια.

("Η σκηνή στην τραπεζαρία ένός μικροαστικοϋ σπι-
τιοϋ. "Η 'Ακριβή και ή κυρά-Δέσποινα παίζουν
χαρτιά. Μια λάμπα στο ἴδιο τραπέζι).

ΑΚΡΙΒΗ. Μην κάνεις ζαβολιές, κυρά-Δέσποινα.

ΚΥΡΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ. Τί έκανα παιδάκι μου ; Χριστός και Παναγία !

ΑΚΡΙΒΗ. Νά πήρες ; Ξη και δύο ὀκτώ και ἄσσος έννέα για δέκα.

ΚΥΡΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ. Θαμπώνουνε τὰ μάτια μου τής έρημης. Είπα

τόσες φορές νά πάρω γυαλιά. Μά με τὸ σήμερα

και με τὸ αύριο.

ΑΚΡΙΒΗ. Πέταξε τὸ δεκάρι λοιπόν... Δέν πέρνεις τίποτα... (μικρή

παύση).

ΚΥΡΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ. "Άχ νύσταξα... Τί έπαθε άπόψε ή Φώφη; Γιατι

ἄργησε ;

ΑΚΡΙΒΗ. Θές νά φέρω τή λάμπα έδῶ για νά βλέπουμε καλύτερα ;

ΚΥΡΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ. "Όχι, νά σε χαρω.

ΑΚΡΙΒΗ. Ρίξε.

ΚΥΡΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ. "Ερριξα.

ΑΚΡΙΒΗ. Μὰ τί εἶν' αὐτά, κυρά-Δέσποινα, τὸ δύο τὸ καλὸ πετᾶς
πρῶτο;
ΚΥΡΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ. Νὰ τ' ἀφήσουμε, παιδάκι μου, γιατί μοῦρθε
σὰ ζαλάδα.
ΑΚΡΙΒΗ. Μὰ ἔλα... Θὰ πάω κι' ἐγὼ νὰ φωνάξω τὸν Ἄλεκο νὰ
παίξουμε.
ΚΥΡΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ. Ἄστον αὐτόν... Αὐτὸς ἔχει μεσάνυχτα τώρα.
"Ὅσο πάει καὶ ὑποχονδριάζει πὶο πολὺ. Πρῶτα
ἔβγαине με τὶς νυχτερίδες... Τώρα δὲν ξεμυτίζει κα-
θόλου ἀπὸ τὸ σπίτι...
ΑΚΡΙΒΗ. Πῶς μπορεῖ καὶ κάθεται μέσα κλεισμένος ἄντρας αὐτός.
"Ὅσες μέρες ἔχω δῶ καὶ στεναχωριέμαι, μὴν τὰ
ρωιᾶς. Δὲ βλέπω τὴν ὥρα πότε νὰ μοῦ φέρουνε τὸ
φουστάνι μου, νὰ βγαίνω τακτικὰ με τὴ Φώφη ἔξω.
ΚΥΡΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ. (ἴδια) Μμ... με τὴ Φώφη...
ΑΚΡΙΒΗ. Τί εἶπες, κυρά-Δέσποινα;
ΚΥΡΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ. Εἶπα πῶς δίκιο ἔχεις.
ΑΚΡΙΒΗ. Πῶς μ' ἄρεσε χθὲς τ' ἀπόβραδο, πού πήγαμε ὡς τὸ
σταθμὸ μαζί. Ναί, μὰ δὲν μπορῶ νὰ πηγαίνω καὶ
στά κέντρα μ' αὐτὸ τὸ φόρεμα ἔ;
ΚΥΡΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ. Ἡσύχασε μικροῦλά μου· αὔριο θὰ μᾶς τὸ φέρει
ἡ μοδίστρα... Ἔδωκε τὸ λόγο της. Καὶ τότε θὰ
εἶσαι σωστὴ κουκλίτσα, θὰ πηγένεις στά κέντρα
καὶ ὀλοῦθε. (σηκῶνεται) Μὰ ἀστόχησα. Πάω νὰ
ἰδῶ μήπως ἔσβυσε ἡ φωτιά. Ἄργησε αὐτὸ τὸ κο-
ρίτσι ἀπόψε. Μπᾶ, σὲ καλὸ της. Πάει δέκα ἡ ὥρα...
Θὰ φάει κρῦο φαῖ... (Φεύγει ἀπὸ τὴ δεξιὰ πόρτα.
Περνάει λίγο. Ἡ Ἄκριβη ἀνακατεύει τὰ χαρτιά.
Ἔξαφνα ἀκούει θόρυβο ἑλαφρό. Γυρίζει καὶ βλέπει
στὴν ἀριστερὴ πόρτα τὸν Ἄλεκο, νὰ τὴν κοιτάζει
ἄφωνα καὶ ἀσάλευτα).
ΑΚΡΙΒΗ. Ἄ πῶς τρόμαξα... Σὺ εἶσαι καλὴ; Μὰ γιατί πατᾶς τόσο
σιγά;
ΑΛΕΚΟΣ. Συνήθισα νὰ μὴν ἀκούγομαι πιά.
ΑΚΡΙΒΗ. Καὶ γιατί;
ΑΛΕΚΟΣ. Οἱ ἦσκιοι δὲν πρέπει ν' ἀκούγονται!
ΑΚΡΙΒΗ. Ἔλα, πάλι τὰ ἴδια ξάδερφε; Κάθεσαι ἐκεῖ μέσα καὶ
ὑποχονδριάζεις... Ἄ, θὰ σὲ μαλώσω, μὰ τὴν ἀλή-

θεια! Ἔβγα ἔξω νὰ πάρεις τὸν ἀέρα σου, νὰ πᾶς
στὸ καφενεῖο νὰ βρεῖς τοὺς φίλους σου.

ΑΛΕΚΟΣ. Δὲν μπορῶ.
ΑΚΡΙΒΗ. Δὲν μπορεῖς. Καὶ τί ἔχεις παρακαλῶ;
ΑΛΕΚΟΣ. Δὲν καταλαβαίνεις σύ. Δὲν μπορεῖς νὰ καταλάβεις τ'
ἀκοῦς;
ΑΚΡΙΒΗ. Σ' εὐχαριστῶ, ξάδερφε γιατί με περνᾶς γιὰ τόσο κουτὴ.
ΑΛΕΚΟΣ. Δὲν εἶν' αὐτό. Ὅχι, δὲν εἶναι αὐτό.
ΑΚΡΙΒΗ. Ἄμ' τότε τί εἶναι; Τὸ ἕνα δὲν εἶναι, τὸ ἄλλο δὲν εἶναι...
ΑΛΕΚΟΣ. Ἄκουσε (κοιτάζει φοβισμένα γύρω του) πρέπει νὰ σοῦ
μιλήσω. Θὰ τῶχα βάρους στὴ συνειδησή μου ἂν δὲ
σοῦ μιλήσω.
ΑΚΡΙΒΗ. Καὶ νὰ μοῦ πεις τί;
ΑΛΕΚΟΣ. Φοβᾶμαι μήπως μᾶς ἀκούσει κανεὶς.
ΑΚΡΙΒΗ. Μὰ τόσο σπουδαῖο μυστικὸ εἶν' αὐτό;
ΑΛΕΚΟΣ. Ὅχι. Γιὰ τοὺς ἄλλους δὲν εἶναι μυστικὸ. Τὸ ξέρεῖ ὅλος
ὁ κόσμος πιά. Ναὶ ὅλος ὁ κόσμος. Γι' αὐτὸ με βλέ-
πεις ἐκεῖ μέσα κλεισμένο. Δὲν τὸ ξέρεις σύ... Μόνο
σὺ δὲν τὸ ξέρεις.
ΑΚΡΙΒΗ. Καλὲ ξάδερφε, με τρομάζεις μ' αὐτὰ σου τὰ λόγια.
ΑΛΕΚΟΣ. Ποῦ εἶναι ἡ γρηά;
ΑΚΡΙΒΗ. Ἡ κυρά Δέσποινα;
ΑΛΕΚΟΣ. Ναί.
ΑΚΡΙΒΗ. Δὲν ξέρω· νύσταξε θαρρῶ ἢ κακομοίρα καὶ πάει νὰ γεί-
ρει κομμάτι.
ΑΛΕΚΟΣ. Τὴ βρωμόγρηα...
ΑΚΡΙΒΗ. Καλὰ τί σοῦκανε καὶ τὴ βρίζεις; Εἶναι τόσο καλὴ!
ΑΛΕΚΟΣ. Μὲ κυνηγάει μέρες τώρα...
ΑΚΡΙΒΗ. Μὰ ξάδερφε σὲ καλὸ σου, τί ὑποχονδρίες εἶναι αὐτές.
"Ὅλα σοῦ φταῖνε. Ὅλοι σὲ κυνηγοῦνε.
ΑΛΕΚΟΣ. Ναί, με κυνηγάει μέρες μὴν τυχόν καὶ σὲ ξεμοναχιάσω.
Δὲν τὸ καταλαβαίνω, νομίζεις; Δὲν καταλαβαίνω
τίς ματιές πού ἀλλάζει με τὴ Φώφη;
ΑΚΡΙΒΗ. Καλὲ ἡ ὑποχονδρία σου εἶναι... Εἶναι τόσο καλὴ ἢ καῦ-
μένη!
ΑΛΕΚΟΣ. Ναί, ἔχεις δίκιο. Ἔχει τὴν καλωσύνη... τὴν ὑπουλη κα-
λωσύνη πού ἔχουν ξεπλανευτρες...
ΑΚΡΙΒΗ. Τί λόγια εἶν' αὐτά;

ΑΛΕΚΟΣ. Ποῦ σὲ πήγε χθὲς τὸ βράδυ ;

ΑΚΡΙΒΗ. Στὸ σταθμό. Κάναμε ἕναν ὠραῖον περίπατο. Ἄκουσαμε καὶ μουσική. Τί ὁμορφα ποῦ ἦταν !

ΑΛΕΚΟΣ. Στὴν ἀρχὴ εἶναι πάντα ὁμορφα !

ΑΚΡΙΒΗ. Μὰ τί θὲς νὰ πεῖς ἐπὶ τέλους ;

ΑΛΕΚΟΣ. Κοίταξέ με στα μάτια. Κοίταξε πῶς ἡ ζωὴ σβύνει στὴν ὄψη μου. Κοίταξε πόση θλίψη φανερώνει τὸ ἀνάβλεμμά μου. Εἶμαι χρόνια πεθαμένος τώρα! Δὲ ζῶ... Σέρνομαι τ' ἀκοῦς ; Σέρνω τὴ μάταιη ὑπαρξή μου.

ΑΚΡΙΒΗ. Μὰ ἐκεῖ μέσα ποῦ κάθεσαι τί ιδέες περιμένεις νὰ σοῦρθουνε ; θὲς νὰ πᾶμε μαζί περίπατο, ξάδερφε ;

ΑΛΕΚΟΣ. Μαζί μου ναί, γιατί ἐγὼ εἶμαι τίμιος... Τ. ἀκοῦς ; Ἐνῶ αὐτὴ, καταλαβαίνεις γιὰ ποιά μιλάω ; αὐτὴ εἶναι τοῦ δρόμου.

ΑΚΡΙΒΗ. Ξάδερφε, σὲ παρακαλῶ. Δὲ θέλω νὰ τὰ λὲς αὐτὰ μπροστά μου. Δὲν ξέρω τί ἔχεις σὺ μὲ τὴν ἀδελφή σου τὴ Φώφη μὰ ἐγὼ δὲν σοῦ ἐπιτρέπω νὰ τὴ βρίζεις μπροστά μου.

ΑΛΕΚΟΣ. Κι' ὅμως εἶν' ἀλήθεια μικροῦλα μου. Εἶν' ἀλήθεια. Ἔλα, ἄκουσέ με... Φύγε ὅσο ὑπάρχει ἀκόμη καιρός ! Μὴν κάθεσαι οὔτε στιγμή. Ἐδῶ εἶναι τάφος... τάφος γιὰ τοὺς ζωντανούς... Τ' ἀκοῦς ; Φύγε, ἂν θὲς νὰ γλυτώσεις.

ΑΚΡΙΒΗ. (παιδιάστικα). Νὰ φύγω ; Μὲ διώχνεις λοιπόν ;

ΑΛΕΚΟΣ. Θέλω νὰ σὲ σώσω γι' αὐτό. Δὲν κατάλαβες ἀκόμη ποῦ βρίσκεσαι... Καῦμένο μου μικρό. Εἶσαι λοιπόν τόσο ἄδολο...

ΑΚΡΙΒΗ. Ἀρχίζεις νὰ μὲ τρομάζεις...

ΑΛΕΚΟΣ. Θέλουν νὰ σὲ κάνουν ἴδια τους. Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τους. Γι' αὐτὸ σοῦ πήρανε φόρεμα... Γι' αὐτὸ σοῦ ἀγοράσανε μυρωδιές... Δὲν κατάλαβες ἀκόμη τὰ φερσίματά τους... ὦ, νὰ ἤξερες πόση χαρὰ θὰ αἰσθανθῶ ἅμα σὲ ἰδῶ νὰ βγαίνεις γιὰ τελευταία φορὰ ἀπὸ δῶ μέσα... Φύγε... Φύγε δὲν ἀκοῦς ;

ΑΚΡΙΒΗ. Μὰ εἶν' ἀλήθεια λοιπόν ! Ἡ ξαδέρφη... ἡ ἀδερφή σου εἶναι κακιὰ γυναίκα ! Θεέ μου, κι' εἶναι τόσο καλή ! Μὰ τί κάθομαι καὶ λέω. Σὺ εἶσαι ὑποχόνδριος... Σοῦ περνᾶνε ἕνα σωρὸ φαντατίες ἀπὸ τὸ κεφάλι

καὶ θὲς νὰ μὲ κάνεις νὰ τις πιστέψω. Ὅχι, δὲν εἶν' ἀλήθεια... Δὲν εἶν' ἀλήθεια... Ἄν ἦταν θάπρεπε σὺ σὰν ἀδερφός...

ΑΛΕΚΟΣ. Νὰ τὴν μαζέψω ἔ ; Χα-χά-χά (νευρικά γέλια).

ΑΚΡΙΒΗ. Μὴν τὰ λὲς αὐτά... Ἔλα θὰ σὲ μαλώσω κι' ἐγὼ τώρα. Πήγαινε στὴν κάμαρά σου... Ἔ, φτάνει... Τώρα ποῦ θᾶρθαι ἡ Φώφη θὰ καθήσω καὶ θὰ τῆς τὰ πῶ ὅλα, γιὰ νὰ μαθεις ἄλλη φορὰ νὰ λὲς τέτοια λόγια γιὰ τὴν ἀδερφή σου...

ΑΛΕΚΟΣ. Ἀκριβή, ἄκουσέ με...

ΑΚΡΙΒΗ. Κι' ἂν παραδεχθοῦμε πῶς εἶν' ἀλήθεια, τί θὲς νὰ κάνω, ποῦ θὲς νὰ πᾶω ; Μονάχη, ὀλομόναχη, μέσα σὲ μιὰ τόσο μεγάλη πολιτεία. Φοβᾶμαι... Πῶς φοβᾶμαι Θεέ μου !

ΑΛΕΚΟΣ. Πᾶμε μαζί... Φεύγουμε μαζί... Θὰ βροῦμε μιὰ τίμια δουλειά...

ΑΚΡΙΒΗ. Μὰ σὺ ἔμαθες νὰ μὴν ἐργάζεσαι ξάδερφε !

ΑΛΕΚΟΣ. Μ' ἔμαθε αὐτὴ ! Μοῦ βούλωνε τὸ στόμα πάντα... Μοῦδινε λεφτά... Ἄκουσες ; Λεφτά... ὦ, τί ἀτιμία !

ΑΚΡΙΒΗ. Δὲν εἶν' ἀλήθεια. Ὅχι. Κι' ἐγὼ κάθομαι καὶ σὲ πιστεύω.

ΑΛΕΚΟΣ. Φύγε... Φύγε... Δὲν ἀκοῦς λοιπόν ; (τὴν πιάνει ἀπὸ τὸ μπράτσο καὶ τὴν τραντάζει).

ΑΚΡΙΒΗ. Μὰ ἄφρσέ με λοιπόν ! Ἐγὼ θέλω νὰ καθήσω κοντά της, νὰ ! Τί σὲ νοιάζει σένα.

ΑΛΕΚΟΣ. (μὲ συντριβή). Ἀλλοίμονο... Ἐπρεπε νὰ τὸ περίμενα... Εἶναι μιὰ τόσο ἐλκυστικὴ γοητεία ! Ὁ ἀέρας σὲ μεθάει, σὰν τις μυροπνοὲς μιᾶς ἀνοιξιᾶτικης νύχτας... Καὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ σὲ πάρω μαζί μου... Νὰ μὴ μπορῶ νὰ φύγω μὲ σένα, μακρυά... Ἐρχονται στιγμὲς ποῦ φοβᾶμαι τόσο τὸν κόσμον κι' ἐγὼ... Τὰ χέρια μου παγώνουν... Τὰ γόνατά μου κόβονται καὶ μιὰ ἀγωνία μὲ σφίγγει, σὰ νὰ εἶναι νὰ πάθω μεγάλο κακό, μεγάλο κακό !...

ΑΚΡΙΒΗ. (τὸν χαϊδεύει), Πόσο σὲ λυπᾶμαι !

ΑΛΕΚΟΣ. Δὲ μὲ λυπήθηκε κανεὶς ὡς τώρα. Ἡ μάνα μου ἡ ἴδια κοίταζε πάντα αὐτὴ ! Ἐκοβε τὸ φαῖ ἀπὸ τὸ στόμα της γιὰ νὰ τὸ δώσει σ' αὐτὴ. Κι' ἐγὼ ἤμουν ὁ παρπεταμένος, ὁ ἄχρηστος πάντα. Ὁ πατέρας μου

μ' ἔδερνε... "Ἦταν τόσο κακὸς μαζί μου ! Κι' ἐγὼ πῆγαινα σὲ μιὰ γωνιά κι' ἔκλαιγα... "Ἐκλαιγα ὄρες. Ὡς κι' ἠγρηὰ πού βλέπεις ἐδῶ, ἡ κυρὰ Δέσποινα κι' αὐτὴ μ' ἀπόπαιρνε ἀπὸ τὰ μικρὰ μου χρόνια...

ΑΚΡΙΒΗ. Πόσο σὲ λυπᾶμαι ! Θεέ μου... τί κρύα πού εἶναι τὰ χέρια σου... Κι' εἶναι τόσο ζεστὴ ἡ βραδυὰ ἀπόψε... Σὰ βγῆκα στὸ χαγιὰτι μοῦ ἦρθε ἡ μυρωδιὰ ἀπὸ τὰ νυχτολούλουδα... Τί ὄμορφα ! Μοῦ φάνηκε σὰν ἀνοιξη !... "Ἐλα, ξάδερφε σήκω... θάρθει ἡ Φώφη τώρα... Θὰ φᾶμε κι' ἔπειτα θὰ πᾶμε μαζί περὶπατο. Τ' ἀκοῦς ; Μαζί... Ἡ δυὸ μας... Δὲ θέλω κανένα ἄλλον. Καὶ θὰ πᾶμε ἀπὸ τὴ δενδροστοιχία... Μυρίζουν τόσο ὠραῖα τὰ πεῦκα... Θὰ πᾶμε ἔ ; Μπράβο... Βλέπεις τί καλὸς πού εἶσαι... Κάθεσαι καὶ βάζεις ὅλες αὐτὲς τίς ιδέες στὸ κεφάλι σου καὶ γίνεσαι κακὸς Θεέ μου... Ὑποχόνδριος ὑποπετεύεσα μὲ τὸ παραμικρό... Θὰ πᾶμε λοιπὸν ἔ ; Ναί... Μπράβο.

ΚΥΡ)ΔΣΠΟΙΝΑ (μπαίνοντας στὸν Ἀλέκο). Τί θὲς σὺ ἐδῶ ; "Ἄντε στὸ δωμάτιό σου νὰ σοῦ φέρω τὸ φαῖ... Τράβα λοιπὸν δὲν ἀκοῦς ; Τί μὲ κοιτᾶς ἔτσι ; Μουρλέ...

ΑΚΡΙΒΗ "Ἄφησε τον κυρὰ Λέσποινα. Ἀπόψε θὰ πᾶμε μαζί περὶπατο.

ΚΥΡ)ΔΣΠΟΙΝΑ Μμ, νὰ σοῦ πετύχει καβαλλιέρος... "Ἐλα σήκω λοιπὸν (σιγὰ) χαμένο κορμί !.., (ἀφουγκράζεται). Σῶπα... χτυπᾶνε... (πάει στὴ μεσαία πόρτα τὴν ἀνοίγει) Ἡ Φώφη θὰ εἶναι... (Μπαίνει ἕνα λουστράκι).

ΛΟΥΣΤΡΑΚΙ. Τοῦ λόγου σου σύ εἶσαι ἡ κυρὰ Δέσποινα ;

ΚΥΡ)ΣΠΟΙΝΑ Ἐγὼ εἶμαι.

ΛΟΥΣΤΡΑΚΙ. Μοῦ τῶδωσε ἕνα κορίτσι αὐτὸ καὶ μοῦ εἶπε νὰ πᾶς ἀμέσως ἐκεῖ πού γράφει !...

ΚΥΡ)ΣΠΟΙΝΑ Χριστὸς καὶ Παναγιὰ τί τρέχει ; (διαβάζει) Ὡ...

ΑΚΡΙΒΗ. Τί εἶναι κυρὰ Δέσποινα ; "Ἐπαθε τίποτα ἡ Φώφη ;

ΑΛΕΚΟΣ. (τρέχει παίρνει τὴ σημείωση καὶ τὴ διαβάζει, ἐνῶ ἡ κυρὰ Δέσποινα μένει σὰν ἀποσοβλωμένη στὴ θέση της). Τὴν πιάσανε... Χά-χά-χά-χά-χά. Τὴν ἔχουνε στὸ τμήμα...στὴν ἀστυνομία... Χά-χά-χά-χά. Τὴν πιάσανε ἔ ; (τριγυρίζει σὰν τρελλός).

ΚΥΡ)ΣΠΟΙΝΑ Πάω νὰ ντυθῶ νὰ τρέξω... Χριστὸς καὶ Παναγιὰ τί ἦτανε αὐτό; (βγαίνει δεξιά).

ΑΛΕΚΟΣ (σαρκαστικά). Ἀκοῦσκαῦμένο μου μικρό... τὴν πιάσανε...

ΑΚΡΙΒΗ. Ποιὸς ξάδερφε ; Ἡ ἀστυνομία ;

ΑΛΕΚΟΣ. Χά-χά-χά... Τὴν ἔχουνε στὴν ἀστυνομία !...

ΑΚΡΙΒΗ. Τι κρῖμα... Καὶ δὲν πρόλαβα νὰ χαρῶ τὸ καινούργιο μου φόρεμα !

ΑΛΕΚΟΣ. Τὴν τσάκωσαν !... (στέκεται ξαφνικά. Κραυγές). Μὰ πῶς θὰ ζήσω ἐγὼ τώρα... Πῶς...πῶς λοιπὸν, πές μου... (τῆς πιάνει τὸ μπράτσο καὶ τὴν τραντάζει). Τί μὲ κοιτᾶς μὲ ἀλαμπη ματιά... Χλώμιασε τώρα κι' ἡ δι- σου ὄψη... "Ἐλα... μίλησέ μου... Δὲν ἀκοῦς... (Ἡ Ἀκριβὴ μένει βουβὴ καὶ ααστισμένη ! τὸ πρόσωπό της γίνεται κατάχλωμο...) Ποιὸς θὰ μὲ ζήσει τώρα ;

ΑΥΛΑΙΑ

ΑΔ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

I. P. POLONSKI

(1819-1898)

Τὸ τραγούδι μου

Εἶν' ἡ καρδιά μου μιὰ πηγὴ καὶ τὸ τραγούδι μου ἕνα κῦμα
Ποῦ ἀργοκυλᾷ καὶ σβύνει ἀχνὰ μέσα στ' ἀτέρμονα πελάη.
Σνὴν καταιγίδα εἶναι βαρὺ καὶ σκοτεινὸ σὰ μαῦρο νέφος,
Μὰ τὴν αὐγὴ καινούργιο φῶς μέσ' στὴν ψυχὴ του ἀντανακλάει

Κ' εἶτε ὁ καῦμός μέσ' στὴν καρδιά θὰ μαζευτεῖ καὶ θὰ θεριέψει
"Ἡ ξαφνικὰ ὁ σπινθηρισμὸς καινούργιου ἔρωτα τὸ ζήσει
Μέσ' στὴν καρδιά τοῦ τραγουδιοῦπικρὰ τὰ δάκρυα θ' ἀναβλύσουν
Καὶ κάποιον κῦμα θὰ βιαστεῖ πρὸς τὰ μακρὰ νὰ τὰ κυλήσει.

Είδύλλιο

Οί Ίσκιοι τῆς νύχτας κατεβαίνουν καί σά φρουροί νυχτερινοί
Μπροστά στήν πόρτα μου σταματοῦν.
Πιό τολμηρά τὰ δυό της μάτια, βαθειά, μέ λάμψη σκοτεινή,
Μέσα στά μάτια μου μέ κοιτοῦν.

Κάτι στ' αὐτί μου ψιθυρίζει ἡ τρυφερή της ἡ φωνή
Καί κάποια μποῦκλα της ἀπαλά,
'Απ' τὰ μαλλιά τ' ἀταχτημένα, τόσα γλυκά μέ συγκινεῖ,
Καθῶς τήν ὄψη μου γαργαλά.

Στάσου καί κάλυψε ὁ νύχτα μέσα στόν ἴσκιο τὸ βαρῦ
Τόν κόσμο ὀλάκερο π' ἀγαπᾶ!
Χρόνε, σταμάτησε τήν ὥρα πού ἀδηφάγα καρτερεῖ
Πάνω σέ πρόσωπα χαρωπά ...

Μά οἱ ἴσκιοι τῆς νύχτας ξεδιαλύνουν καί ξεκινᾶν κ' ὑποχωροῦν
Κι' αὐτῆς, τὰ μάτια της χαμηλά
Κάνουν πῶς βλέπουν κι' ὅμως ὄχι, δέ μέ κοιτᾶνε, μ' ἀποροῦν,
Μένουν τὰ χεῖλη της σιωπηλά ...

'Αργὸ τὸ χέρι της πιά μένει μέσ' στά χέρια μου τὰ ψυχρά,
Κι' ἡ ξαφνιασμένη της ἡ ντροπή
Τὸ προσωπὸ της περιστέλλει στήν ἀγκαλιά μου θλιβερά ...
'Ω Ἥλιε! Πρόσμενε στή σιωπή ...

Φιλί

Μάτια δέν ἐθυσίασα καρδιά καί λογική
Κι' ἀκόμα τήν ἀνάμνηση, γιά νᾶρθω μ' ἕναν πόθο
Νά σέ φιλήσω ἀστόχαστα. Γιατί βαθειά μου νοιώθω
Πῶς σέ φιλάω εὐχάριστα γι' αὐτὴν πού μουσική
'Αγάπη εἶχα στά στήθια κι' μου ἀκόμα γιά τὴν ἄλλη
Ποῦ μ' ἀναψε καί χάθηκε, μὰ καί γιά κείνη πάλι
Ποῦ ἡ ἀγάπη της γιά μένανε σά σωτηρία ἐστάθη
Μ' ἀλίμονό μου, ἀκίνητη κοιμάται μέσ' στό χῶμα...
'Ότι γιά κείνης ἐνοιῶσα στοῦ ἔρωτα τὰ πάθη
Στὴν ἀγκαλιά σου σβύνονται μ' ἕνα φιλί στό στόμα
(Μετάφραση) ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΟΞΑΣ

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ

Κάτω στόν ἴσκιο τῆς κληματριᾶς καθώτανε ἡ μάνα της βι-
θυσμένη σὲ σκέψεις. Ἦτανε μιὰ φτωχὴ γρηᾶ - γυναῖκα, πού περι-
μενε νά ζήσει ἀπὸ μιὰ κάμαρη πού νοίκιαζε καί κανένα μεροδοῦλι
τοῦ παιδιοῦ της. Τώρα ὅμως ὁ νοικάρης τοὺς ἔφυγε. Πῶς θά τὰ
βόλευε, ποιὸς ξέρει πόσο καιρὸ θά ἔμενε ξενοίκιαστο! Ὡς τὰ τώρα
λίγο - πολὺ τὸ ψωμί, δόξασι ὁ Θεός, δέν τὸ στερήθηκαν. Μὰ ἀπὸ
δῶ καί πέρα τί δυστυχία εἶχαν νά ἰδοῦν, τί τῆς μελόταν νά ὑπο-
φέρει ἀκόμα. "Ένας, πού δὲ γνώριζε τὴ φτώχεια τους, δὲ θά μπο-
ροῦσε νά καταλάβει ποτές του τί παρηγαριά τοὺς ἔδινε ἡ ἐλπίδα
τοῦ μικροῦ νοικιοῦ. Τώρα ὁ ψωμᾶς θά ἔπαυε νά τοὺς κάνει πίστω-
ση. Τί θά ἔκαναν, ἕνας θεὸς πειὰ τὸ ξέρει ... Ἄλλὰ δέν εἶτανε μό-
νο αὐτὸ πού τὴ βασάνιζε. Νά, τὸ κοριτσάκι της θ' ἀρχίσει τὸ σκο-
λειό. Πῆγε καί τὸ γράψανε τ' ἄπορο κι' ὅταν γύρισε ἄρχισε νά
τὴν παρακαλεῖ νά τοῦ φτιάσει μιὰ μαθητικὴ ποδίτσα κι' ἕνα ζευ-
γάρι παπούτσια. Δέν εἶχε τίποτα τῆς προκοπῆς, ὅλα εἶτανε κουρέ-
λια, γι' αὐτὸ ντρεπόταν νά βγεῖ ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τους,
καθόταναικλεισμένο μέσα.

Εἶτανε μιὰ γυναῖκα ἀγαθὴ καί πονόψυχη. Προσπάθαγε νά τὸ
παρηγορήσει, τὸ βλεπε καί μόνη της, δέν εἶχε καθόλου ἄδικο τὸ
καϊμένο τὸ κορίτσι. Ναι παιδί μου, θά σοῦ πάρω ἀπ' ὅλα σιγά-σι-
γά, εἴμαστε φτωχοί, δὲ μπορούμε νά ἔχουμε ὅ,τι μᾶς χρειάζεται ...
Κεῖνο τὴν ἄκουγε χαμηλώνοντας μέ παράπονο τὰ ματάκια του,
πνίγοντας μέ πολὺ κόπο ἕνα βαθὺ στεναγμό. "Ὀλ' αὐτὰ γυρίζανε
στό τρικυμισμένο της κεφάλι σὰν κάτι τὸ φριχτό.

Γιὰ μιὰ στιγμή ἄνοιξε τὴ πόρτα τῆς αὐλῆς καί πρόβαλε τὸ
κοριτσάκι κάπως χαρούμενο καί γελαστό. Αὐτὸ τὴ συνέφερε. "Ό-
ταν πλησίασε κοντά της τὸ πῆρε στήν ἀγκαλιά.

—Μαμάκα, τὴ Δευτέρα θ' ἀρχίσουμε τὰ μαθήματα, πότε θά
πᾶμε νά μοῦ ψωνίσεις ποδιὰ καί παπούτσια ;

—Νά ἰδοῦμε παιδί μου, γιατί ὁ νοικάρης μας θά φύγει. Τώ-
ρα πού εἶχα κι' ἐγὼ μαζέψει μερικὲς οἰκονομίες μᾶς ἔρχεται βλέ-
πεις ἄλλο ἔμπόδιο.

Στο άκουσμα «ό νοικάρης θά φύγει» άνατρίχιασε. Ξέχασε όλα, σά νά μñν τñν ενδιέφερναν πειά. Η ιδέα πώς θά φύγει τñν ξάφνιασε τόσο πολύ πού ένοιωσε μιá ταραχή άλλόκοτη. Αυτό πρώτη φορά τñς συνέβαινε, ήτανε κάτι τó ανεξήγητο πού τñν έκαμε, νά μη μπορεί νά βγάλει μιλιá.

Φοβήθηκε μñν τó καταλάβει ή μάνα της, γι' αυτό δέν τόλμησε νά προφέρει ούτε λέξη. Φοβήθηκε μñν προδώσει κάτι πού κι' αυτή δε μπορούσε νά εξηγήσει κατά βάθος. Αίσθανότανε μιá λύπη νά βραίνει τñν καρδιά της.

Άνεβαίνοντας τñ σκάλα, πέρασε άπ' τó δωμάτιο του νοικάρη τους, δέν τόλμησε όμως νά κυτιάξει μέσα, όπως έκανε πάντα, όταν ήτανε άνοιχτή ή πόρτα. Ένας φόβος τñν είχε κυριέψει περνόντας άπό μπρός τñν έπιασε ένα δυνατό χτυποκάρδι. Όλα τñς φαινόταν σαν ένα όνειρο παράξενο, σαν ήλιγγος. Άπειρη άπ' τñ ζωή άκόμα, είτανε μόλις δεκατεσσάρων χρόνων, με κάτι μαλάκια κατάξανθα, γαλιζανε σαν τó άσίμη γύρο στον παχουλό παιδικό λαιμό της, τά μάτια της μεγάλα έκφραστικά σέ ήλεχτρίζουν με τñν παιδική τους άφέλεια, τó δέρμα του στοργυλου προσώπου της είχε κάτι άπ' τó διάφανο και τñν άνθρωπότητα των λουλουδιών.

Μά ποιός ήτανε αυτός ό νοικάρης τους και τι μπορούσε νά ελπίζει εκείνη άπ' αυτόν! Βέβαια δέν ήτανε κανένας νέος τñς ήλικίας της, άλλ' ένας τριαντάρης άπάνω - κάτω. Παρ' όλο όμως ότι φαινόταν περισσότερο, είχε κάτι τó συμπαθητικό.

Η έκφραση του προσώπου του, κάπως ζωφερή, έδειχνε άνήσυχη ψυχή με τó διαπεραστικό του βλέμμα. Σού'δινε τñν έντύπωση πώς δε φιλοξενούσε στα χείλη του ποτέ τó γέλιο. Όταν όμως άποχτούσε τñν έχτίμησή του, σαν μιλούσε τόσο γλυκά, τόσο άπλά. Γυρίζοντας άπ' τó σχολειό πήγαινε και τον ρωτούσε για ότι άπορία είχε άπ' τά μαθήματά της. Αυτός με ύπομονή και χωρίς τñ σκληρή σχολαστικότητα των άσστηρών δασκάλων της, τñς εξηγούσε με τον ποιό άπλό τρόπο τó κάθε τι. Και όχι μόνον μάθενε ότι δε μπορούσαν νά τñς δώσουν νά νιώση οί δασκάλοι, αλλά ένοιωθε μιá ξεχωριστή εύχαρίστηση νά τον άκούη. Είχε ένα χρόνο νοικάρης τους, ή εύγένεια και ή διακριτικότητά του, τñν είχανε κάμει νά τον θεωρεί σαν άδερφό της, σαν πατέρα της.

Δέν είχε γνωρίσει πατέρα. Όρφάνεψε άπό μικρή, κάτι όμως τñς έλεγε μέσ' στην ψυχή της πώς άν ζούσε ό πατέρας της δε

θά τον άγαπούσε λιγότερο. Ναι μόνο θά τον άγαπούσε. Ένω ό νοικάρης τους, τñς προκαλούσε κάποιο άίσθημα πού κι' αυτή δε μπορούσε τά τó εξηγήσει.

Τñν ένοιωθε τόσο πολύ, μπορούσε νά του είπη ότι είχε στην ψυχή της, ένω στη μάνα της στον άδερφό της ποτέ... Αυτός τñν άκουγε προσεχτικά μ' ένα πατρικό ένδιαφέρον χαμογελώντας για νά τñς δίνει θάρρος. Μετά τñς εξηγούσε με γλυκό τρόπο τñ συμβούλευε για όλα με τέτοια πειστικότητα πού πλημμυρούσαν τά στήθη της άπό άνακούφιση. Τι άλλος άνθρωπος αυτός ό άδερφός της πάντα τñν άπόπερνε μ' άγριο τρόπο και πολλές φορές τñ χτυπούσε άκόμα για τó τίποτα. Ίσως ή διαφορά αυτή νά ήτανε ένας λόγος παραπάνω νά τον συμπαθήσει τόσο, πού νόμιζε πώς θάμμενε πάντα σπιτι τους όπως ή μητέρα της, όπως κι' ό άδερφός της. Ποτέ δε σκέφθηκε ότι μπορούσε νά φύγει, ή ίσως δέν ήθελε νά τó σκεφτñ.

Μόλις μπñκε στο δωμάτιό της έβγαλε τó μπερεδάκι της και τó έρριξε μηχανικά στο κρεβάτι κυττάχτηκε στο καθρέφτη έσιαξε τά μαλλιά της. Κατεβαίνοντας για τñν αύλή, άναγκαστικά τó βλέμμα της έπεσε στο έσωτερικό τñς κάμαράς του ήτανε άδειανή. Λίγο έλλειψε νά σοργιαστεί χάμο...

Είχε φύγει λοιπόν, τόσο ξαφνικά...

Μπñκε μέσα συντριμμένη γεμάτη άπογοήτευση, τó κρεβάτι του ήτανε ξέστρωτο, τó τραπέζι χωρίς τά βιβλία, τίποτα δέν έμενε πού νάδινε τñν έλπίδα πώς θά ξαναγύριζε...

Ένα καινό άπλώθηκε στην ψυχή της. Τó μόνο πού άπόμμενε σά στερνό ένθύμιο, ήτανε ένα βαζάκι λουλούδια, του τάφερνε αυτή, γιατί του άρέσανε τόσο πολύ...

Τά μάτια της θολώσανε άπό δάκρυα, ξέσπασε σ' άναφιλιτά χωρίς νά τó θέλη.

Ξάφνου άκουσε τά βαρυά βήματα τñς μάνας της. Σκούπισε με τó μαντίλι της τά δάκρυα, δέν ήθελε νά τñν ίδη δακρυσμένη. Δέν ήξερε ούτε κι' αυτή γιατί.

Μά όσο κι' άν πάσχιζε νά κρυφτñ τόσο τά δάκρυα τñς πλημμύριζαν τά μάτια.

ΚΩΣΤΑΣ ΤΑΡΝΑΡΗΣ

Πίσω απ' τις κλειστές θύρες...

"Ερημη ή γειτονιά, περίλυπα τὰ σπίτια,
μόνη πλανιέται ή νύχτα στους φοβισμένους δρόμους
κι' είναι ὄλο δέος ή εϊτήνη που ἀφήνει τὸ σκοτάδι.
—ὄλη ή ζωή ἀνασαίνει πίσω απ' τις κλειστές θύρες.

Πίσω απ' τις κλειστές θύρες ἀνθίζουνε τὰ γέλοια,
μέσ τὰ θερμά δωμάτια φαιδρές μορφές κινούνται,
κι' είναι τὰ πάντα ἀγάπη, κι' ή νύχτα κι' ή βροχή
που ρέει σιγαλινὰ στὰ κράσπεδα τῆς στέγης.

Πίσω απ' τις κλειστές θύρες τὰ δάκρυα πιὸ πολλά 'ναι,
(καί τὰ παιδιὰ ζητοῦν ψωμί, ὄχι παραμύθι,
κι' είναι ή φωτιά σβητή και κρύα τὰ στήθη,
καί κλαίει και κλαίει ή γιαγιά).

Πίσω απ' τις κλειστές θύρες κρύβονται χίλιοι πόθοι,
στὰ σκυθρωπά δωμάτια πλανιόνται οἱ προσδοκίες,
καί στὸ σκοτάδι γράφουν ἐρωτηματικά,
που ἐκστατικά τὰ μάτια διαβάζουν... και προσμένουν.

ΜΗΝΑΣ ΔΗΜΑΚΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ξένα κριτικά

Γελοῦσαν με τούς στίχους του
οἱ ποιητές εἰρωνικῶς
καί κείνος για ἐκδίκηση
ἔγινε... κριτικός!

Ξένα λόγια

"Έχεις σοφὸ ἀλήθεια
καί ἔξυπνο τσερβέλλο
μὰ ποιὸ πολὺ νομίζω
ἀξίλει τὸ καπέλλο.

Κ. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ

JEAN - JOSEPH RABEARIVELO

Γεννήθηκε στὴν Ταναναρίβα τῆς Μαδαγασκάρης τὴν 4 Μαρτίου 1901.
Σπούδασε ἐκεῖ και τὸ 1918 διορίστηκε σὲ δημόσια θέση για νὰ παραιτηθῆ λί-
γον καιρὸ ἀργότερα. Δούλεψε κατὰ σειρά βιβλιοθηκάρης, βοηθὸς σ' ἓναν ὀ-
ρυκτολόγο. Ἔγινε σχεδιαστής, δημοσιογράφος. Διευθύνει ἀπὸ τὸ 1930 τὸ πε-
ριοδικὸ «Capricorne».

Ἔχει ἐκδόσει, «la Coupe de Cendres», «Sylves», «Τόμοι», «Παιδιὰ τοῦ
Ὁρφέα» και πολλὰ ἄλλα ἔργα στὴ γλῶσσα τοῦ Χοβᾶ καθὼς και μιὰ μετά-
φραση στὴν ἴδια γλῶσσα τοῦ Valery.

Τὸ παρακάτω τραγούδι εἶναι παρμένο ἀπὸ μιὰ συλλογὴ ἀνέκδοτη χει-
ρογράφων τιτλοφορημένη «Sari-pofy» (Σάν ὄνειρα) και δημοσιεύτηκε στὴ
Journal des Poètes σὲ γαλλικὴ μετάφραση ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν ποιητῆ:

Τὸ σιδερένιο πουλί, τὸ ἀτσαλένιο πουλί,
ἀφοῦ ξέσκισε τὰ πρωῖνὰ νέφια
καί βουλήθηκε νὰ τοιμπολοῖση τ' ἀστερία
κατεβαίνει κείθ' ἀπ' τὸ φῶς ὡσάν θλιβὸ
σὲ ψεύτικη σπηλιά.

Τὸ πουλί με σάρκα, τὸ φτερωτὸ πουλί
που σκάβει μέσ' στοὺς ἀνέμους τὸ τουνέλι του
ἴσως και φτάσει ὡς τὴν ὄνειροθώρητη σελήνη
μέσ' στὰ κλαριά
πέφτει μαζί με τὴν ἑσπέρα
στὸ δαίδαλο τῆς φυλλώσιδας
Τοῦτο τὸ ἄυλο, τοῦτο
ξετρελλαίνει τοῦ κεφαλιοῦ τὸν βλεπάτορα
με τὸ σιγοψιθύριστο τραγοῦδι του.

"Υστερα ἀνοίγει φτερά ήχερά
καί πάει νὰ εἰρηνέψη τὸ ἄπειρο

για νὰ κατέβει ξανά σάν διαβεῖ στὴν αἰωνιότητα.

*Ἐπειδὴ στὴ μετάφραση τοῦ τραγουδιοῦ «Βράδυ ...» τῆς Ἑσθονῆς ποιή-
τριας Marie Under, που δημοσιεύτηκε στὸ πρῶτο φύλλο τῆς «Νέας Ἐποχῆς»
γεννήθηκαν ἀντιρρήσεις σχετικὰ με τὴ μορφή του, ἂν δηλ. ἦταν γραμμένο ἀπ'
τὴν ἴδια τὴν ποιήτρια σὲ φόρμα πεζοτραγουδοῦ ἢ ἂν ἐγὼ τῶδεσσα ἐλεύθερα
θέλοντας νὰ κρατήσω τὸ νόημα, ἀδιαφορώντας για τὸν ρυθμὸ και τὴν ὁμοιο-
καταληξία του, ἐπειδὴ δὲ και για τὸ παραπάνω ποίημα εἶναι δυνατὸ νὰ γεν-
νηθοῦν παρόμοιες ἀμφιβολίες, πληροφορῶ τὸν ἀναγνώστη πὼς ὀλόκληρη ή
σειρά αὐτῆ τῶν τραγουδιῶν εἶναι γραμμένη τις περισσότερες φορές σὲ ἐλεύ-
θερο προζαϊκὸ στίχο.

Τὴν τέτοια τεχνοτροπία τὴν συναντοῦμε σήμερα σ' ὄλους σχεδὸν τοὺς
νέους και ἰδιαίτερα στοὺς ποιητῆς τῶν Βαλτικῶν χωρῶν και στοὺς Ἴσπανούς.

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

ΑΝΤ. ΤΣΕΧΟΒ

ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΔΡΟΜΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΓΑΛΑΤ. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

ΒΟΡΤΣΩΒ

Ξέρεις, μπορώ αν θέλεις να σου δώσω ένα πράμα χρυσό... αν θέλεις μπορώ να σου το δώσω (φοβερά συγχισμένως).

ΤΥΧΩΝΑΣ

Τί έχεις και τρέμεις έτσι; Μίλα πιό καθαρά.

ΒΟΡΤΣΩΒ

Είναι φοιχτό, ανανδρo, μὰ τί νὰ κάνω; Δὲν ἔχω πιὰ τὸ λογικό μου... Καὶ στὸ δικαστήριο θὰ μ' ἀθώωναν... Πάρτο, ἀλλὰ μὲ τὴ συμφωνία νὰ μοῦ τὸ γυρίσεις ὅταν θαρθῶ πίσω. Σοῦ τὸ δίνω μπροστὰ σὲ μάρτυρες... Θᾶσαστε ὅλοι μάρτυρες! (βγάζει ἀπὸ τὸ στήθος του ἕνα μενταγιὸν χρυσό). Νᾶτο... Θᾶπρεπε νὰ βγάλω τὴ φωτογραφία, μὰ δὲν ἔχω ποῦ νὰ τὴ βάλω. Εἶμαι μούσκεμα. Ἐμπρός, πάρτο μὲ τὴ φωτογραφία μαζί. Μονάχα ἄκουσε... μὴν ἀγγίζεις τὸ πρόσωπο μὲ τὰ δάχτυλά σου... Σὲ παρακαλῶ... Σοῦ φέρθηκα κακά... σὰν ἡλίθιος πού εἶμαι... συχώρα με... ἀκοῦς; Μὴν ἀγγίζεις μὲ τὰ δάχτυλά σου... οὔτε νὰ τὴν κυτᾶξεις! (δίνει τὸ μενταγιὸν στὸν Τύχωνα).

ΤΥΧΩΝΑΣ

(κυττάζοντας τὸ μενταγιὸν) Κλεμένο... ἔλα πιὲς (τοῦ βάζει βότκα). Μιὰ καὶ κάτω!

ΒΟΡΤΣΩΒ

Ἄλλὰ μὴ μὲ τὰ δάχτυλά σου... Θά... (πίνει ἀργά, μὲ σπασμοδικὰ σταματήματα).

ΤΥΧΩΝΑΣ

(ἀνοίγοντας τὸ μενταγιὸν :) Μμμ! Μιὰ κυρία! Ποῦ τὴ βρῆκε!

ΜΕΡΙΚ

Γιὰ νὰ δῶ κ' ἐγὼ (σηκώνεται καὶ πάει πρὸς τὸ τεζάκι).
Γιὰ νὰ δῶ κ' ἐγὼ!

ΤΥΧΩΝΑΣ

(τραβώντας στὰ πίσω τὸ χέρι του) Τί θὲς ἐδῶ; Κύταξέ τὴν καθὼς τὴν κρατῶ.

ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ 28

ΦΕΝΤΙΑ

(σηκώνεται καὶ πάει κατὰ κεῖ). Δεῖχτε μοῦ τὴν καὶ μένα! (στὸ τεζάκι κοντὰ σχηματίζεται ἕνας ὄμιλος ἀπὸ περαστικούς καὶ προσκυνητές, ἐνῶ ὁ Μέρικ κρατᾶ σφιχτὰ μὲ τὰ δυὸ τὰ χέρια τὸ χέρι τοῦ Τύχωνα καὶ κυτᾶζει σιωπηλὰ τὴ φωτογραφία. Πάψη).

ΜΕΡΙΚ

ΦΕΝΤΙΑ

Σὰ Θεά!... Κυρία μὲ τὰ οὔλα της.

Κυρία μὲ τὰ οὔλα της... ἀλήθεια. Τί μάγουλα! τί μάτια! Τράβα τὸ χέρι σου... δὲ μ' ἀφήνεις νὰ βλέπω. Καὶ μαλλιά ὡς τὴ μέση!... Τώρα δὰ θὰ μιλήσει θαρεῖς! (πάψη).

ΜΕΡΙΚ

Γιὰ ἕνα ἄντρα μὲ λιγάκι ἀδύνατο χαραχτήρα εἶναι ἡ καταστροφή! Ὅταν μιὰ τέτοια γυναῖκα σοῦ καθίσει στὸ σβέροκο, ξώφλησες... πὲς πὼς εἶσαι καὶ πεθαμένος. (Ἀκούγεται ἡ φωνὴ τοῦ Κοσμᾶ). Σταμάτα!...

(μπαίνει μέσα)

ΣΚΗΝΗ ΙΙΙ

Οἱ ἴδιοι καὶ ὁ Κοσμᾶς

ΚΟΣΜΑΣ

(προχωρώντας στὸ καπηλειό). Τὸ καπηλειὸ εἶναι στὴ μέση τοῦ δρόμου. Ἀδύνατο νὰ περάσεις χωρεῖς νὰ μπεῖς. Μέρα μεσημέρι μπορεῖς νὰ περάσεις μπροστὰ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν μπαμπᾶ σου χωρὶς νὰ τὸν δεῖς τὸ καπηλειὸ τὸ βλέπεις ἀκόμα καὶ τὰ μεσάνυχτα σὲ τριάντα βέρσει ἀπόσταση. Ἐμπρὸς τόπο νὰ περάσω... (χτυπᾷ τὰ λεφτὰ στὰ τεζάκι). Ἐνα ποτήρι βότκα... ἀπὸ τὴν πιὸ καλή! Γρήγορα!

ΦΕΝΤΙΑ

ΤΥΧΩΝΑΣ

ΚΟΣΜΑΣ

Ἐχεις βλέπω τὴν καρδιά στὸν τόπο γέρο.

Κράτα ἤσυχα τὰ χέρια σου, θὰ σπάσεις τίποτα.

Ὁ Θεὸς μᾶς τᾶδωσε γιὰ νὰ τὰ κουνᾶμε.. Κύττα τους τοὺς ζαχαρένιους μου πὼς μαζευτήκανε δῶ μέσα ὅλοι... Φοβηθήκανε τὸ νερὸ τὰ πουλάκια μου! (πίνει)

(Συνεχίζεται)

ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ 29

ΣΤΟ ΑΤΕΛΙΕ ΤΟΥ ΒΙΚΤΩΡΙΟΥ

Κάποτε-κάποτε ή δίψα καινούργιων αισθητικών συγκινήσεων οδηγεί τὰ βήματά μου ως τ' ἀπόμακρα, συνήθως, ἀτελιέ, ἐκεῖ ὅπου οἱ ζωγράφοι μας ἀγωνίζονται νὰ δαμάσουν τὴν ὕλη καὶ νὰ ἐκφράσουν πλαστικά τὸ νόημα τῆς Τέχνης. Ὑστερα ἀπὸ κάθε τέτοιο περιπάτο γυρίζω ἀλαφρωμένος καὶ αἰσιόδοξος. Γιατὶ σπάνια τυχαίνει νὰ μὴ δρέπω τοὺς εὐγενικοὺς καρποὺς μᾶς καλλιτεχνικῆς προσπαθείας δυνατῆς καὶ ἀληθινῆς: Οἱ Ἕλληνες ζωγράφοι, ὅσοι εἶναι πραγματικά ἀξιοὶ τοῦ ὀνόματος, ἐργάζονται φιλότιμα καί, ἄσχετα μὲ τὶς τάσεις τοῦ καθενός, μὲ τὴ σχολὴ πού ἀνήκουν, μὲ τὴν ἐποχὴ πού τοὺς ἀνέθρεψε, ἔχουν λίγο ἢ πολὺ νὰ παρουσιάσουν ἕνα σύνολο ἢ ἔστω, ἕνα κομμάτι ζωντανὸ καὶ ἀξιοπρόσεχτο. Κι αὐτὸ εἶναι ἀρκεῖο. Στὴν ἐποχὴ πού ἄλλοι στρατιῆς ὀλόκληρες ἀνθρώπων ἀναπήρων διανοητικὰ ἢ ἀναξίων ἀλλ' ἐπιτήδειων τεχνιτῶν μουντζουρώνουν χιλιόμετρα μουσαμάδων κ' ὕστερα βγαίνοντας ἔξω μὲ τὶς φανφάρες προσκαλοῦν τὸν κόσμον νὰ θαυμάσῃ τ' ἀνούσια κ' ἀκατάληπτα, τὰ ψεύτικα κ' ἀποκρουστικά κατασκευασματά τους, στὴν ἐποχὴ πού ὁ ἀληθινὸς μόχθος περνάει ἀπαράτητος κ' ἢ προχειρολογία κ' ἢ ἀρλούμπα πῆραν τὴ θέση τῆς ἐργασίας καὶ τῆς περισυλογῆς, οἱ Ἕλληνες καλλιτέχνες σκυμένοι ἀπάνου στὸ καβαλλέτο δουλεύουν εὐσυνείδητα καὶ ὑπομονητικὰ, βουτώντας κάποτε τὸ πινέλο τους μέσ' τῆς καρδιάς τους τὸ αἷμα.

Δὲν εἶναι ρωμαντικὸ σχῆμα λόγου αὐτό. Εἶδα ζωγράφους νὰ στεροῦνται τὸ τοιγάρω, νὰ περνᾶνε μὲ σκέτο ψωμί, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ οἰκονομήσουν τὰ ὕλικά τῆς τέχνης τους. Κι' ὅμως ἐπέμεναν νὰ ἐργάζονται παστρικά, καὶ καμμὶ ἀσέψη ἐμπορικὴ δὲν τοὺς ἐπέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ.

Ὁ καλλιτέχνης πού θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ γιὰ λίγο εἶναι ἀρκετὰ γνωστός, μ' ὄλο πού ἡ ἰδιοσυγκρασία του τὸν κρατεῖ μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον. Ὁ Σπύρος Βυτωρόπουλος, ὁ Βικτώριος ὅπως ὑπογράφεται, ἐκίνησε ζωηρὰ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κριτικῆς ὅταν, πρὸ ἐτῶν, ἔκανε μὴν ἐκθεση στὸν «Παρνασσό». Οἱ ἀρμονικοὶ τόνοι τῶν ἔργων του, τὸ ἀψεγάδιαστο σχέδιό του, ἡ προσεχτικὴ ἐκλογή τῶν θεμάτων του ἄρρεσαν τότε στοὺς κριτικούς καὶ στοὺς φιλότεχνους καὶ στήλες πολλῆς ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν ἀφιερώθηκαν γιὰ τὸ νέον καλλιτέχνη, καὶ ἔργα του πολλὰ ἀγοράστηκαν. Ἀπὸ τότε ὁ κ. Βυτωρόπουλος δὲν ἐκινήθη. Φανατικὸς ἐχθρὸς τῆς ἐπιδείξεως καὶ τῆς ρεκλάμας, ἐργάζεται ἀθόρυβα κλεισμένος στὸ ἐργαστήρι του, πού συχνὰ τὸ ἐπισκέπτονται οἱ συλλέκτες γιὰ ν' ἀγοράσουν ἕνα ταμπλό πού θὰ στολίσῃ τὴν αἴθουσάς τους. Ἐκεῖ ἐπήγαμε καὶ μεῖς ἔδω καὶ κάμποσον καιρὸ καὶ τὶς ἐντυπώσεις μας μὲν τὴν ἰδέαν νὰ καταρωθῶμε νὰ τὶς δώσωμε μὲ λίγισ λόγια.

Ὁ νέος Βυτωρόπουλος, ὁ μετὰ τὴν ἐκθεση, εἶναι βέβαια ὁ τεχνίτης μὲ τὶς ξεκαθαρισμένες ἀντιλήψεις, μὲ τὴ σταθερὴ πινελιά, τὸ σίγουρο σχέδιο καὶ τὴ χρωματικὴ ἀρμονία, ἀλλὰ εἶναι ἀκόμη καὶ κάτι ἄλλο, κάτι καινούργιο. Κάποιες μυστικῆς δυνάμεις τῆς ψυχῆς του πού κάπου-κάπου μὲν ξεπερῶσαν στὰ παλιὰ του ἔργα, ἀνδρωθῆκανε μέσα του καὶ τώρα ξεχειλίζουν σὰν ἕνας πίδακας ὀρηκτικὸς σὲς νέες του δημιουργίες. Οἱ δυνάμεις αὐτὲς εἶναι δυνάμεις καθαρὰ ποιητικῆς, εἶναι

ἢ μυστικοπάθεια καὶ ἡ ρέμβη. Στὴν «παραμονὴ πανηγυριοῦ» ἕναν ἀπὸ τοὺς μεγάλους νέους πίνακές του εἶναι διάχυτη ἡ μυστικοπάθεια. Ἄνθρωποι συλλογισμένοι πού μὲν διακρίνονται μέσ' τὴ θαμπὴ ἀστροφεγγιὰ κάθονται στὸ πεζούλι τῆς ἐκκλησίας, μὲ τὴν ψυχὴ δεητικὰ ἀνοιγμένη. Κάποια ζῶα παρῆκε ἀκνητοῦν μὲ τὴ βιβλικὴν ἔκφραση τῶν βωδιδῶν τῆς θείας φάτνης. Λίγα κεράκια χύνουν ἀπὸ τὰ τζάμια τῆς ἐκκλησίας τὴν παρηγοριὰ καὶ τὴν ἐλπίδα. Εἶναι ἕνας πίνακας—διήγημα τοῦ Παπαδιαμάντη, ἕνας πίνακας—τραγοῦδι τοῦ Πορφύρα.

Ἐνας ἄλλος πίνακας, μ' ἕνα κατσίκι ὀλόρθο, γαλήνιο, στὴν κορφή ἐνὸς βουνοῦ, πλάι σ' ἕνα πελώριο, ἀλύγιστο δέντρο ἔχει ὅλη τὴ φρεσκάδα καὶ τὴν ὑποβολὴ τῆς ἐξοχῆς. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι διάφανη, τὸ φῶς ρευστὸ, τὸ χόρτο τροφαντό. Καὶ τὸ μικρὸ ζῶο, κυρίαρχο μέσ' τὴν ἄπειρη φύση, στέκει περίφανο κ' εὐτυχισμένο, χαίρεται ὅλη αὐτὴ τὴν ὁμορφιά, ρουφάει θριαμβευτικὰ ὅλα τοῦ βουνοῦ τὰ μῦρα.

Ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ μιλήσω ξεχωριστὰ γιὰ κάθε ταμπλό τοῦ ἀτελιέ. Πρόκειται γιὰ μιὰ πλούσια ἐσοδεία πού ἡ περιγραφή της θ' ἀπαιτοῦσε δεκαπλάσιο χῶρο ἀπὸ κείνον πού διαθέτει τὸ περιοδικό. Ἐπειτα δὲν ξέρω ἂν ἔχω καὶ τὸ δικαίωμα: ἕνας πίνακας πού δὲν ἐξετέθη ἀκόμα ἢ πού δὲν ἐπουλήθη εἶναι λιγάκι σὰν ἕνα ποίημα ἀνέκδοτο. Ὁ δημιουργὸς του μᾶς τὸ ἐμπιστεύθηκε, ἀλλὰ ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ τὸ ἐπαναλάβουμε;

Ζωγράφος πρὸ πάντων τοῦ ὑπαίθρου, ἐρωτευμένος μὲ τὴ φύση καὶ τὴ ζωὴ τὴν ἑλληνικὴ πού τόσο συχνὰ καὶ μὲ τόσην ἐπιτυχία ἔχει ἐκφράσει ὁ Βυτωρόπουλος, ἔχει ὥστόσο ἐπιδοθεῖ μ' ἐπιτυχία καὶ στὸ πορτραῖτο καὶ στὴ νατὺρ μόντ ν' ἀπομακρύνονται καθόλου ἀπὸ τὴν πιστὴ ἀπόδοση τοῦ μοντέλου ἔχουν ὅμως καὶ ἐντελῶς δικό τους, ἕναν ἀέρα εὐγένειας καὶ ἀνωτερότητας πού τὰ ξεχωρίζει ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ ξεροῦ ρεαλισμοῦ. Οἱ νατὺρ μόντ του δείχνουν τὸ μέτρο τῆς δεξιότητος τοῦ σεμνοῦ αὐτοῦ καλλιτέχνη πού βαδίζει ἀργὰ ἀλλὰ σταθερὰ τὸ δύσκολο δρόμο τῆς ἀκνητικῆς τέχνης.

ΣΤΥΡ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ "ΝΕΑΣ ΕΠΟΧΗΣ,"

Ἡ Ν. Ε. εἶχε ὑποσχεθῆ στοὺς ἀναγνώστας τῆς ὅτι σκοπὸς τῆς ἐκδόσεως τῆς εἶναι νὰ δώσῃ θάρρος καὶ ν' ἀνασύρῃ ἀπ' τὴν ἀφάνεια ἐκεῖνα τὰ ταλέντα τῶν νέων πού εἶναι ἄξια νὰ παρουσιάσουν κάτι τὸ ἀντιπροσωπευτικὸ στὴν Ἑλληνικὴ διανόηση. Γιὰ νὰ πάρῃ λοιπὸν μιὰ θετικὴ συμβολὴ ἢ προσπάθειά τῆς στὴν ἐξέλιξη τῶν νέων ἐκείνων, πού ἐργάζονται, σοβαρὰ θέτοντας γιὰ κέντρο καὶ σκοπὸ τῆς ζωῆς τους τὸ ἰδανικὸ τῆς ἐχνης, ἀποφάσισε νὰ προκηρῶξη διαγωνισμό.

Στὸ ἄλλο φύλλο θὰ γράψουμε τοὺς ὅρους καὶ τὴν προθεσμίαν γιὰ τὴν ὑποβολὴ τῶν χειρογράφων.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ «Φαντασία και Ποίηση» Ἀθήνα, 1935.

Ὁ κ. Ρήγας Γκόλφης, ἀφοῦ ἀπὸ χρόνια συγκεντρώνει σιγά-σιγά σὲ τόμους τὸ ἔργο του τὸ ποιητικὸ—τέσσερες συλλογές ὡς τώρα—ἀρχίζει τώρα μὲ τὴ «Φαντασία και Ποίηση» νὰ συγκεντρῶνῃ και τὴν ἐργασία του τὴν κριτικὴ. Καὶ σὰ φίλος, μὰ και σὰν ἀνθρώπος τῶν γραμμάτων, θὰ εἶμαι, ἀληθινὰ εὐτυχής, ἀν τῆς κριτικῆς αὐτῆς ἐργασίας - κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ξένων—συγκεντρωθῆ σὲ τόμους και τὸ τελευταῖο κομμάτι: γιατί θ' ἀποτελεσθῆ ἔτσι μιὰ σωστὴ μικρὴ γραμματολογία ὠρισμένης ἐποχῆς, Γραμματολογία και κριτικὴ κ' αἰσθητικὴ, μὰ πρὸ πάντων ἱστορικὴ. Ναι, πολλὰ κι' ἀπὸ τὰ ἔργα κι' ἀπὸ τὰ πρόσωπα κι' ἀπὸ τὰ ζητήματα ποῦ πραγματεύεται ὁ κ. Γκόλφης θὰ κριθοῦν ἴσως μὲ ἄλλο μάτι σὲ μελλοντικὴς ἐποχές· ἀλλ' αὐτὸ πάντα θὰ γίνῃ, τίποτε δὲν τὸ ἐμποδίζει· μποροῦσε ὅμως νὰ χαθῆ, ἀν δὲν ἐγινόταν, κι' ἀν δὲν ἐσυναζόταν ἡ κριτικὴ τοῦ **δυγγορόνου**, ἡ κριτικὴ ποῦ γράφηκε **παράπλευρα** μὲ τὰ ἔργα, και ποῦ δὲν μπορεῖ, παρὰ νὰ περιέχῃ κι' αὐτὴ πολλές ἀλήθειες, πολλές **πραγματικότητες**, πολλές «δικαιώσεις». Τέτοια εἶναι ἡ κριτικὴ τοῦ κ. Γκόλφης. Στοχαστικὸς και διαβασμένος, προσεχτικὸς και μετριοπαθῆς, νοῦς κριτικὸς και καρδιὰ καλοπροαίρετη κ' εὐαίσθητη, πολὺτροπος κ' ἐπιμονος στὴν ἔκφραση τῆς κριτικῆς του σκέψης, πρωτότυπος πολὺ συχνά, ἔκει ποῦ, μὲ τὴν ἀπλότητα στὴν ἔκφρασή του, μπορεῖ στὸν βιαστικὸ νὰ φανῆ μονότονος και γνώριμος—ὁ κ. Γκόλφης εἶναι—καθὼς πάντοτε τὸ πιστεῦσα—ἐνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους κριτικούς ἀντιπροσώπους τῆς ἐποχῆς του - δηλαδὴ τῆς ἐποχῆς μας. Ὁ κ. Γκόλφης εἶν' ἐπίσης ὁ κριτικὸς ὁ **δημοτικιστής**. Καὶ στὸν συστηματικὸ μελετητὴ, δὲν μπορεῖ παρὰ και ἀρεστὸς και χρήσιμος νὰ εἶναι παρόμοιος συστηματικὸς, μεθοδικὸς τρόπος κριτικῆς, ὅπως εἶναι ἔξωφνα και ἡ κοινωμιστικὴ κριτικὴ τοῦ βιβλίου, ποῦ ἀπὸ περίσου τὴν ἄρχισεν ὁ κ. Αἰμίλιος Χουρμούζιος στὴν ἔφημερίδα «Καθημερινή». Ἴσως, σ' ἐρχόμενους τόμους γι' ἀνθρώπους ποῦ δὲν ἀνήκουν τόσο ὀλόψυχα, τόσο πιστὰ στὸν δημοτικισμό, μὰ πάντα ἡ συγκατάβαση εἶναι συγκατάβαση κ' ἡ ἀλήθεια φαίνεται, κι' ὅταν λέγεται κι' ὅταν παρασιωπᾶται... Ἡ δημοτικιστικὴ θέρη τοῦ κ. Γκόλφης εἶναι ἀκόμη πιὸ σημαντικὴ, πιὸ πραγματικὴ, γιατί, μετὰ τὸν Πέτρο Βλαστό· ὁ κ. Γκόλφης μένει - ἀφοῦ βέβαια εἶναι ἀκόμη τόσο νέος - ὁ τελευταῖος ζωντανὸς ἀντιπρόσωπος τῆς δημοτικιστικῆς ἀκμῆς, τῆς ἐποχῆς τοῦ 1900 ὡς τὰ 1916, ὅπου τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ἔλαβε τὶς μεγαλύτερες διαστάσεις. Οἱ Ταγκόπουλοι πατέρας και γιός, δὲν ζοῦν πιά, ὁ Ἐφταλιώτης, ὁ Ψυχάρης, ὁ Πάλλης, τὸ Ἰδιο· ὁ Παρορίτης, ὁ Κώστας Χατζόπουλος, τὸ ἴδιο. Κι' ὁ σεβάστὸς φίλος κ. Καρθαῖος εἶμαι βέβαιος πὼς ποτὲ δὲν θὰ καθῆσῃ νὰ τυπώσῃ κριτικὴ ἐργασία, μολονότι θ' ἄφηνεν ἐπίσης κάτι ἐξαιρετικὰ διαφωτιστικὸ ἀπὸ πολλές ἀπόψεις—και συγκεκριμένα, ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ, ποῦ στὸ ἔργο τοῦ κ. Γκόλφης ἔχει περιορισμένην τὴν ἔκταση.

Αὐτὰ λοιπὸν γιὰ τὴ «Φαντασία» και Ποίηση, τὸν τόμο μὲ τὶς 250 περιπίου σελίδες, τὴ ζωντανὴ ἱστορία τῆς δημοτικιστικῆς λογοτεχνίας και φιλολογίας. Στὸ χονδρὸ τοῦτο βιβλίον εἶναι περιουσιαγμένες οἱ καθόλου—ἀγώστες μας, βέβαια—μελέτες γιὰ τοὺς τρεῖς κορυφαίους, τὸν Ψυχάρη, τὸν Πάλλη, τὸν Παλαμᾶ, μαζὶ μ' ἕνα ἐπίμετρο γιὰ τοὺς «Νεοέλληνας λυρικούς»—δηλαδὴ

τοὺς μεταπαρασχοικούς. Καθόλου ἀγνωστὸς μας... Κι' ὅμως, εἶχαν, μερικὲς, τόσο λησμονηθῆ, ὥστε μ' εὐχαρίστηση ξεχωριστὴ νὰ διαβάζωνται και πάλι. Ἔτσι, ἔξαφνα, τὸ «Πρῶτον βιβλίον τοῦ Ψυχάρη».

Τὸ βιβλίον, ὁ ὅλα του ταχτικὸ, προχωρεῖ και μὲ αειρὰ μεθοδική—χρονολογικὴ, δηλαδὴ, κατὰ τὴ χρονολογία ποῦ φανερώθηκαν τὰ κρινόμενα. Πρῶτα ὁ Βαλαωρίτης, ἔπειτα ὁ Ψυχάρης—ἄρθρα τρία—ἔπειτα ὁ Πάλλης, ἔπειτα ὁ Παλαμᾶς—ἄρθρα τέσσερα—ἔπειτα οἱ ἄλλοι λυρικοί.

Πρωτότυπα ὄχι, δὲν εἶναι τὰ ὅσα γράφει ὁ κ. Γκόλφης γιὰ τὸν Ψυχάρη. Εἶναι τ' ἀπλά, τὰ κλασικὰ τοῦ δημοτικισμοῦ. Ξεχωριστὴ ὅμως και πολὺτιμη εἶν' ἔξαφνα ἡ κριτικὴ βιβλιογραφία, μὲ τὰ ἐκτενῆ ἀποσπάσματα, ποῦ ἐγράφηκε γύρω ἀπὸ τὸ «ταξειῖδι» τοῦ Ψυχάρη, και ποῦ ὁ κ. Γκόλφης τὴν παρουσιάζει ὀλόκληρην. Ἀπ' αὐτὴν φαίνονται και τὰ ὑπὲρ και τὰ κατὰ,— τὰ ἴδια ὅπως και σήμερα. Ἀπ' αὐτὴν φαίνονται ὅτι, καθὼς και τὸ τονίζει ὁ κ. Γκόλφης, τὸ βιβλίον ἔγινε δεκτὸ ἀπ' ἄλλους μ' ἐνθουσιασμό, ἀπ' ἄλλους μὲ συγκατάβαση, ἀπ' ἄλλους μὲ μετριοπάθεια—κι' ἀπ' ὄλους μ' εὐγένεια: οἱ κρίσεις ποῦ τοῦ ἔκαμαν—και φίλοι κ' ἐχθροὶ—μοῦ φαίνονται, σήμερα ποῦ τὶς διαβάζω, και σωστὲς και μ' ἐξυπνάδα και μὲ γούστο καμωμένες· μὲ γούστο, ποῦ σήμερα, ἀντί, νάχῃ προχωρήσῃ, ἔχει ἴσος-ἴσα χαθῆ... «Προχώρησε! τοῦ εἶπαν οἱ περισσότεροι νὰ ἰδοῦμε, τί θὰ κάμῃς. Ἡ ἰδέα σου δὲν εἶναι ἀσχημὴ. Μὰ νὰ ἰδοῦμε ἀν θὰ πετύχῃς». Πῶς, ἀλήθεια, ἄλλοτε τὸ γλωσσικὸ ζήτημα δημιούργησε τοὺς φανατισμοὺς τῶν «Ὀρεσταικῶν»; Σὲ μὲνα μένει τώρα ἡ ἀπορία! Μήπως ὁ ἴδιος ὁ Ψυχάρης—ποῦ ἤθελε «δόξα και γροθιές»—ἔφταιξε σὲ τοῦτο;

Κατὰ τὰ σατυρικὰ δίστιχα ποῦ ἔγραψε, ἀπὸ ἀφορμὴ τὸ «Ταξειῖδι» ὁ Δημ. Κόκκος στὸ «Ἄστυ», ὁ τρόπος ποῦ εἶναι καμωμένα, μὰ εἶναι τόσο πρωτότυπος, τόσο ζωντανός, ὥστε ὀμφιβάλλω ἀν ὑπάρχουν ἀνώτερα δείγματα «φιλολογικῆς» σατύρας στὴν νεοελληνικὴ ποίηση!

Τὸ ἄρθρον τοῦτο εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ἐκτεταμένα και τὰ ζωντανὰ μέσα στὴ «Φαντασία και Ποίηση». Γνήσιος ἀντιπρόσωπος τοῦ καιροῦ του—τοῦ καιροῦ μας—ὁ κ. Γκόλφης θεωρεῖ τὴν καθαρεύουσα πηγὴ τοῦ κάθε κακοῦ γιὰ τὴν Ἑλλάδα και τὴ δημοτικὴ πηγὴ τοῦ κάθε ἀγαθοῦ. Εἶμαι—τὸ εἶπα και προητέρη—ὕστερότερος στὰ χρόνια ἀπὸ τὸν κ. Γκόλφη, βλέπω τὸ γλωσσικὸ ζήτημα και τὴ μεγάλῃ του «φούρια» ἀπὸ κάποιον ἀπόσταση, μὰ πάντα δὲν τὸ πιστεύω πὼς ἔχει τέτοιες τερατώδεις διαστάσεις! Βέβαια, καλὸ θὰ ἦταν νὰ μὴν ὑπῆρχε γλωσσικὸ ζήτημα. Μὰ ἀφοῦ ὑπάρχει; Ὁ κ. Γκόλφης ἄς μοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ διατηρήσω τὴ γνώμη ὅτι τὸ γλωσσικὸ ζήτημα μένει ἕνα μεγάλο **φιλολογικὸ ζήτημα** τοῦ τόπου. Φιλολογικὸ ὅμως, κι' ὄχι κοινωμικὸ! Μὰ κι' αὐτὸ τὸ φιλολογικὸ ζήτημα, ἀν ἐξεταζόταν «ἀπ' ἔξω», ἀπὸ περιουπή, ἀφηρημένα—θὰ μποροῦσε νὰ παρουσιασθῆ— νὰ μὴ τρομάξῃ ὁ κ. Γκόλφης!—**τιμὴ** γιὰ τὴν Ἑλλάδα, κι' ὄχι στίγμα και δυστύχημα μονάχα. Ναι, ἀπὸ τὴ **θεωρητικὴ** τῆς πλευρᾶς, ἡ δυσκολία ποῦ εὐρήκε και βρίσκει ἀκόμα στὴν Ἑλλάδα τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ὡς ποῦ νὰ λυθῆ, φανερώνει πρῶτα - πρῶτα πόσο ὁ λαὸς μας ἐκτιμᾶ τὸ ὄργανον τῆς Ἐκφράσεως, ὥστε νὰ μὴ παραδέχεται, οὔτε νὰ καταδέχεται νὰ τὸ λύσῃ μηχανικὰ, ὅπως τὸ ἔλυσε π.χ. ὁ τοῦρκος μ' ἕνα διάγγελμα τοῦ Κεμάλ! Φανερώνει πὼς ὁ λαὸς μας, γνήσιος σὲ τοῦτο ἀντιπρόσωπος ἐκείνων ποῦ ἔδωσαν τὴν ὠραιότερη, τὴν **πρώτη** γλώσσα τοῦ κόσμου (σοβαρὰ τὰ λέγω) δὲ θέλει νὰ μὴμιθῆ τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς, ποῦ οἱ περισσότεροι ἔζωντάνεψαν και μεταχειρίζονται μηχανικὰ νεκρὰ και συμβατικὰ κατασκευάσματα, βιαστικὰ δανεισμένα ἀνάμεσα τοὺς, εἴτε ἀπὸ τὴ Ρώμη κι' ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Φανερώνει τέλος πὼς ὁ λαὸς μας θέλει νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα κατὰ τρόπο πολὺ ἀνώτερο, πολὺ ἀξιοπρεπέστερο—μὰ και πολὺπλευρον τρόπο: τόσο πολὺπλευρο, ποῦ οἱ πλευρὲς του νὰ καταντοῦν μεταξύ τοὺς ἀντιφατικῆς: ἡ μεθοδικὴ μάχεται τὴν αἰσθητικὴ, ἡ ρεαλιστικὴ μάχεται τὴν ψυχολογικὴ.

Ἄν ἡ ἀληθινὰ, καθαρεύουσα, στὰ χρόνια τῆς «φούριας» εἶχε στενότατη σχέση μὲ τὴν «προγονοπληξία» και μὲ τ' ἀφιλοσόφητα ἰδανικὰ τοῦ Κο-

ραή, τότε βέβαια υπάρχει, σήμερα πιά, όριστικά ένα κέρδος: ή προγονοληψία έσοβησε.

“Όμως και τόσες—κ’ επαινετές, τό ξαναλέγω—άν δέν ήταν οί δυσκολίες, και πάλι και μόνη ή μεθοδική πλευρά του ζητήματος θά παρουσίαζε πολλές έσωτερικές λεπτομέρειες άλυτες. «Υπάρχουν λέξεις πλαστές» λέγει ή Ψυχάρης. «Και τις καθιέρωσε ή καθαρεύουσα». Ίσως ναι. Μά κι’ ή Ψυχάρης δέν έκα με τίποτε άλλο, παρά συχνά νά καθιερώνει κι’ άλλες. Από του και μέρα μιá λέξη αρχίζει και είναι πλαστή—τοδτο είναι ζήτημα που δέν έλυσε μήτε ή καθαρεύουσα, μήτε ακόμη ή δημοτική. “Ο κόσμος του είναι παθητικός» γράφει ή Ψυχάρης (σ. 89). Θέλει βέβαια νά πει «περιπαθής». Τό ίδιο όμως θάγραφε ή Ψυχάρης και μ’ άλλην έννοια: π.χ. «ό λαός άνέχεται παθητικά τήν κατάσταση». “Όμως κάποια άπ’ τις δυό τούτες σημασίες—έγω πιστεύω ή πρώτη—είναι βέβαια ή πλαστή.

Τό δεύτερο άπό τά μεγάλα άρθρα του βιβλίου είν’ εκείνο που άφιερώνεται στην άνάλυση της «Φλογέρας του Βασιλιά» του Κωστή Παλαμά. Αυτό τό άρθρο θάκανε θαυμαστήν του Παλαμά κ’ έναν άγνωστό του, κ’ έναν έχθρό του: με τέτοιον ένθουσιασμό έχει γραφτή! Κι’ αληθινά, αναλύοντας διεξοδικά τόν καθένα άπ’ τούς δώδεκα «λόγους», κ’ ύστερα εξετάζοντας ένα-ένα τά διαλεχτά τους κομμάτια, άπό γλωσσική, στιχουργική, ιδεολογική κ’ αισθητική άποψη, λαμπρότατα ανοίγει στά μάτια μας τό κατόρθωμα τοδτο—άνώτερο βέβαια άπό τό «Δωδεκάλογο του Γύφτου»—του μεγαλύτερου ζωντανού ποιητού μας. Αυτός ή Βασίλειος ή Βουλγαροκτόνος, που, σά δεύτερος Ίουλιανός, κατεβαίνει άπό τήν Πόλη στον Παρθενώνα, κ’ εκεί βρίσκει τήν εκκλησία της Παναγίας, άντίς για τό ναό της Αθηνάς, αληθινά κάνει τήν καρδιά μας νά ριγήσει άπό τήν αναφαίρετην ένθική μας δόξα: τό Βυζάντιο στο μεγαλείο του, ή θεματοφύλακας του πολιτισμού του κόσμου!

Στραμμένη στον κλασικισμό ή καθαρεύουσα, στραμμένη στο Βυζάντιο ή δημοτική. Στραμμένη προς τήν τέχνη, ή λυρική ποίηση, στραμμένη προς τή δύναμη ή έπική. Και βέβαια, άν είναι κάτι ή τέχνη, μά κι’ ή Δύναμη είναι, παρόμοια, κάτι άλλο...

“Έτσι είναι παντού τό βιβλίο γραμμένο, και σ’ όλα τά λοιπά του μέρη. Καθαρός στην έκφραση, πιστός στις ιδέες του, λογικός και κριτικός, προτιμώντας τό έπαληθευμένο άντίς τό πρωτότυπο και στηρίζοντας τό πρωτότυπο στο έπαληθευμένο, ή κ. Γκόλφης τό ίδιο γράφει για τόν Βαλαωρίτη, μεταφέροντας μ’ επιτυχία στο έλληνικό περιβάλλον τή θεωρία του «περιβάλλοντος» του Ταιν’ τό ίδιο για τά «Παράκαιρα» και τούς «Πεζούς δρόμους» του Παλαμά, τό ίδιο για τόν Γρυπάρη, τόν Πορφύρα, τό Χατζόπουλο, τόν Μαλακάση. Ναι, πρῶτ’ άπ’ όλα, με **άγάπη**—που βέβαια είναι ή πρώτη του κριτικού άξία και τό χάρισμα.

Τό άρθρο για τις τελευταίες μέρες του Ψυχάρη είναι μιá εξαίρεση—γραμμένο, θάλεγα, με τό γαλλικό ύφος. Γοργό, άπέριττο και, φαινομενικά, σαν έπιστημονικό «χρονικό, που συγκινεί με τήν τέχνη του και τήν απλότητά του. Συγκινεί ακόμη και με τήν αντίθεση που μάς παρουσιάζει: με τή διεξοδικότητά του, τήν άμείλικτη, στις λεπτομέρειες, είναι σαν νά μιλή ή ίδια ή Μοίρα του ανθρώπου—ρητά, πυκνά, πειστικά—νά διηγείται πῶς, με τ’ άπανωτά της χτυπήματα, κατόρθωσε νά κάνη ένα κουφάρι τόν άνθρωπινο γίγαντα που λεγόταν Ψυχάρης.

ΤΕΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

ΑΡΚΑΔΙΟ: «Κριός»—Θεσσαλονίκη

“Ένα πράγμα δέν έχουμε καταλάβει ακόμη όσοι καταπιανόμαστε με τό γράψιμο, ότι, άπό τό σημείο νά κάνουμε κουβεντολάι άτελεύτητο πάνω στο λαρτί, ως τό σημείο νά συγγράφουμε υπάρχει μεγάλη διαφορά. Κι’ ακόμη ένα πράγμα πρέπει νά νοιώσουμε, πῶς τό πεζογράφημα είναι είδος λογοτεχνικό, πῶς ή λογοτεχνία είναι τέχνη και σαν τέτοια ξεχωρίζει άπ’ τις άλλες πνευματικές εκδηλώσεις (έπιστήμη—φιλοσοφία—ιστορία κ.τ.λ.) με τή μορφή. Φυσικά υπάρχει ή αντίληψη, πῶς όσο είμαστε αὐθόρμητοι, άπλοί, σταράτοι, τόσο άρέσουμε. Σωστό και άγιο, όμως τί σχέση έχει ή ειλικρίνεια, τό αὐθόρμητο και ή απλότητα στην τέχνη με τήν τσαπατσουλιά και τήν προχειρολογία; “Υστερα ή ειλικρίνεια και τά ρέστα είναι στοιχεία του περιεχομένου που γίνονται τεχνη, τότε μόνον, όταν μετουσιωθούν σε αισθητικές μορφές. Στο «Tristia maestum voltum» του Κικέρωνα, “Ο “Όσαρ Ουάιλντ συμπληρώνει: «συχαινόμεναι τόσο αὐτούς που κλαίν, όσο κ’ αὐτούς που γελάν άσχημα». Νά ή μεγάλη άδυναμία του Αρκάδιο: δέν κατορθώνει νά μάς μεταγγίσει τόν πόνο του, τόν αὐθόρμητο, τόν άδολο και άνυπόκριτο.—Αλλοίμονο άν δέν υπήρχε τό στοιχείο της ειλικρίνειας, τό βιβλίο του δέν θά στεκόταν τότε ούτε σαν μαθητική εκθεση—γιατί άν τό σώζει κάτι σαν κομμάτι ζωής, είναι ή «γυμνή» αλήθεια που περιέχει. Αυτή ή γυμνή αλήθεια σώζει τό έργο, μά και τό άδικει. Τό άδικει όχι γιατί είναι γυμνή, αλλά γιατί είναι **αισθητικά γυμνή**. Θαρρῶ πῶς εξηγοῦμαι. Τό γυμνό έχει κι’ αὐτό τήν αισθητική του.

Τόν Αρκάδιο τόν διάβασα έδώ και δυό χρόνια σε μιá του νουβέλλα στη «Νέα Έστία», όμοια κι’ άπαράλλαχτη με τούτη δώ—μπορεί κι’ ή ίδια νάταν—με τόν εκφραστικώτατο τίτλο «Σέ πόλεμο με τόν εαυτό μου». “Έλεγε και τότε τά ίδια πράγματα, μά θαρρῶ πολύ πιο λογοτεχνικά. Εκτός άν έτσι μου φάνηκαν έπειδή ήταν δοσμένα σε επιφυλλίδες, ένῶ έδώ κουράζει φοβερά τό άναμίσχημα, σε εκατόν ογδόντα σελίδες, πραγμάτων ίδιων κι’ αποιδίων. “Υστερα δέν έχει κάποιο μῦθο ή τουλάχιστο μιá έστω και άδιόρατη ίντριγκα του λείπει ακόμη τό γραφικό στοιχείο που θά πλαισίωνε τήν δράση ή τήν αφήγηση και θάδινε δρασιά στο κείμενο. Αλλά κι’ αὐτά θά μπορούσαν νάλειπαν κι, ωστόσο νάναί ένα έργο, άρκει ή συγγραφέας νάξερε κάποια μυστικά της τέχνης. Επίσης ή τίτλος «νουβέλλα», δέν νομίζω πῶς ταιριάζει σ’ ένα βιβλίο που δέν έχει καλά - καλά τά στοιχεία του πεζογραφήματος, πολύ δέ περισσότερο της νουβέλλας. Είναι ένα αυτοαφήγημα ή καλλίτερα ένα παραμιλητό ανθρώπου άναναχτισμένου, που βρίσκεται σε μιá έσχατη άπαθλίωση και που έγραψε όπως θά μιλούσε σε κάποιον για νά βγάλη τό άχτι του. Εκτιμούμε τήν πρόθεση, νοιώθουμε και συμπονούμε τόν άνθρωπο που υποφέρει, άφου τό ίδιο υποφέρουμε μ’ αὐτόν, αλλά ή προσπάθεια ν’ άναπαρσταθούν όλα τούτα συνθετικά έμεινε μακριά άπ’ τήν τέχνη.

Συνειρμικά συλλαμβάνοντας τό βιβλίο έχουμε φυσικά μιá συγκίνηση περισσότερο «άνθρωπινη» όχι συγκίνηση αισθητικά ανώτερου ποιού. “Υστερα ή τρόπος είναι άφορητα φωτογραφικός, τό ύφος όχι νατουραλιστικό καθώς τό θέλει, αλλά «φυσικό» (naturel) χαμηλό, ή έρωνία του κάπως φτηνή, ή δέ γλώσσα του πολύ άγοραία. Δέν γράφουμε πάντα καθώς μιλάμε. “Υπάρχουν φράσεις που τις λέμε, αλλά δέν τις γράφουμε. “Ο λογοτέχνης φτιάνει γλώσσα, πλάθει, μορφοποιεί, μετουσιώνει δέν φωτογραφίζει τούς ανθρώπους, και τή γλώσσα τους. Η επανάληψη εκφράσεων καθώς λ.χ. «βράσε ρύζι»... «κουκιά μαγερεμένα» κ.ά. προκαλεί συχνά τή θυμιάδα, καθώς συμβαίνει όταν μάς άφηγείται, με **κάθε λεπτομέρεια**, πῶς «έκτελούσε» τούς κορηούς και τά κουνούπια...

Τό χειρότερο ψεγάδι του βιβλίου είναι ή επανάληψη μ’ ένα πρόχειρο τρόπο πραγμάτων που κι’ όταν ακόμη είναι τραγικά άπ’ τή φύση τους, μεταηδούν έτσι δοσμένα στο γελοίο. Η συγκίνηση που δημιουργείται κάποτε δέν βγαίνει μέσ’ άπ’ τό βιβλίο, αλλά άπ’ τόν εαυτό μας με τό συνειρμό. Συγκινούμαστε γιατί διαβάζουμε τή μιζερή ζωή μας, έστω κι’ άν μάς δίνεται πρόχειρα και άντικαλλιτεχνικά. Είναι συγκίνηση μάλλον περιεχομένου. Στην τέχνη έχει φυσικά σημασία τό «τί άναπαρίσταται, αλλά εξίσου τό «πῶς» άναπαρίσταται. Αυτό τό «πῶς» άν τῶξερε ή Αρκάδιο και μ’ αὐτόν μερικοί άλλοι, θά γράφονταν πολύ καλά βιβλία στην Ελλάδα.

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

ΣΤΑΥΡΑΚΙΟΥ ΚΟΣΜΑ: «'Ανδρέας Δημακούδης»—Θεσσαλονίκη.

“Ένα ακόμη βιβλίο απ’ τή Θεσσαλονίκη, ένα ακόμη πεζογράφημα. Ο συγγραφέας του άγνωστος—τουλάχιστο για μένα—και νέος κατά τά φαινόμενα, μά τι σημαίνει. Οί νέοι γράφουν σέ πεζό λόγο, πρό παντός σέ τοῦτον ἔδω,—ὁ πεζός λόγος εἶναι ἡ ἐποχή μας, εἶναι τὸ ἐγὼ τῆς τῆς ἀνήσυχο, εἶναι τὸ δικό μας—καί δέ μπορούμε νά ποῦμε πὼς δὲ ἐλπίζουμε γιὰ τὴν ἑλληνική πρόζα καί γιὰ τὸ μέλλον τῆς. “Υστερα δὲ νομίζετε πὼς εἶναι καιρὸς νά βγάλουμε ἀπ’ τὴ μέση μιὰ παρεξήγηση πὸς ζημιώνει καί θά ζημιώνει τοὺς νέους; Τί πάει νά πῆ νέος καί παλιός... Ἐγὼ θαρῶ πὼς ὑπάρχουν μονάχα συγγραφεῖς καλοὶ ἢ κακοί.—“Αμα θελήσουμε (τονίζω τὴ λέξη) κατ’ ἀπ’ αὐτὸ τὸ πρίσμα νά δοῦμε, καί θά κρίνουμε δίκαια καί δὲ θά φτάσουμε ποτὲ—καθὼς γίνεται στίς μέρες μας—νά λέμε τὴ σκάφη σὺκα καί τὰ σὺκα σκάφη. Περισσότερη καλὴ θέληση χρειάζεται καί λιγώτερη κακὴ προαίρεση γιὰ νά τραβήξουν ὅλα «τὸν δρόμο τοῦ θεοῦ...»

Μ’ αὐτὸ τὸ μέτρο ἀποφάσισα νά κρίνω πάντα, τὴν ἐργασία νέων καί παλιῶν. “Ας μὴν ξεχνᾶμε πὼς μιὰ σφαλερὴ γνώμη ζημιώνει περισσότερο τὸν κριτὴ ἀπ’ τὸν κρινόμενο κι’ ἄς λέμε πὼς αὐτὴ ἡ κρίση ἦταν τίμια καί καλοπροαίρετη.

Ὁμολογῶ πὼς ὀλότελα δὲν μπορούμε νά ξεφύγουμε ἀπ’ τὴ «μαγεία» τοῦ ὀνόματος κι’ ἐγὼ πλάνοντας νά διαβάσω τὸν Σταυράκι Κοσμᾶ δὲν τὰ κατάφερα νά μὴν εἶμαι δισταχτικός.

Ὅμως τί τὰ θέλετε, ἀπ’ τίς πρώτες σελίδες εἶδα κιόλα πὼς εἶχα μπροστά μου ἕνα συγγραφέα. Ἡ λέξη δὲν εἶναι κενὴ ὅταν θέλουμε νά τὴς δώσουμε περιεχόμενο.

Συγγραφέας, τὰ λέει ὅλα. Χωρὶς πάταγο, χωρὶς ρεκλάμες, χωρὶς κριτικές «ἐπὶ παραγγελία» ὁ Κοσμᾶς—γιὰ τὴν Ἑλλάδα...—τὰ κατάφερε, τουλάχιστο κατὰ μένα, νάναί ἕνας συγγραφέας. Τὸ βιβλίο του πέρασε ἴσως ἄγνωστο, ἀπαρατήρητο, ὅπως συμβαίνει πάντα μὲ δσους δὲ θέλουν ἢ δὲ μπορούν νά κάνουν θόρυβο, μά τι σημαίνει. Ἄρκει ἕνας νά θελήσῃ νά τὸ διαβάσῃ καί νά τὸ προσέξῃ. Αὐτὸς ὁ ἕνας θά φροντίσῃ νά ἐπανορθώσῃ τὸ ἄδικο πὸς γίνεται σ’ ἕνα συγγραφέα πὸς τὸ μοναδικὸ του σφάλμα εἶναι τὰ νειάτα καί ἡ ἀθόρυβη ζωὴ.

Μ’ αὐτὸ δὲ θέλω νά πῶ ὅτι τὸ βιβλίο τοῦ κ. Κοσμᾶ εἶναι ἀφεγάδιαστο: Κάθε ἄλλο. Γιατί καί στὰ ὕλικά του πρέπει νά βάλουμε κάποιο ἔλεγχο καί στὴ μαστοριά του. Ἄπ’ τὴν ἰδέα λείπει κάποτε τὸ νεῦρο κι’ ἀπ’ τὸ συναίσθημα τὸ χρῶμα. Τὸ φόντο διαλύεται σὲ ἀποχρώσεις γκριζωπές καθὼς εἶναι ὁ γενικὸς τόνος καί ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ ἔργου. Μά εἶναι μιὰ ἀτμόσφαιρα οἰκεία καί ἐπὶ τέλους δὲν εἶναι ἐλάττωμα ἕνας τόνος πορτίκιε μιὰ κι’ ἡ δράση ξετυλίγεται σὲ χώρες βορεινές. Τὸ χειρότερο εἶναι τὸ φινάλε τοῦ τὸ ἀναληθοφανές, τὸ βιαστικὸ καί ἀνικανοποίητο: Ὁ ἥρωας τοῦ ἔργου γιὰ νά συναντήσῃ τὴν «ἐκλεκτὴ» του μεταμφιέζεται σὲ ἀνθοδέσμη (!) καί πηγαινέι (ἢ καλλίτερα τὸν πηγαίνουν) σπὶτι τῆς μέσα σ’ ἕνα πανέρι... κτλ... Τέλος χαρούμενος ὁ Ἄνδρέας Δημακούδης πνίχτηκε στὸ ρεῦμα τοῦ μεγάλου ποταμοῦ...» Γιατί βιάστηκε τόσο πολὺ ὁ κ. Κοσμᾶς κι’ ἔδωσε ἕνα τέλος ὅπως-ὅπως; Κρίμα! Ὡστόσο καί μετὰ τὸ κακὸ αὐτὸ φινάλε ἡ γενικὴ ἐντύπωση παραμένει. Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ κ. Κ. ξέρει νά γράφῃ. Ἐχει ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένο τὸ αἶσθημα τῆς μορφῆς. Τὸ ὕφος του ἂν καί ἐπιρρασμένο ἀπ’ τοὺς γερμανοὺς, εἶναι καλλιεργημένο, πλαστικὸ, πολιτισμένο. Ὑστερα—τὸ σπουδαιότερο γιὰ ἕνα μυθιοτοριογράφο—ξέρει νά συνθέτῃ, νά δένη τὸ μῦθο, νά χαρίξῃ ποικιλία καί ἐνότητα, μ’ ἕνα λόγο νά μυθοποιῇ. Τὸ ἔργο του ὑποβάλλει, δημιουργεῖ ἀτμόσφαιρα, συγκρατεῖ τὸν ἀναγνώστη, δὲν τὸν κουράζει, παρ’ ὅλο πού, τὸ ξαναλέω, δὲν εἶναι ἔργο ἑλληνικό. Ἄλλὰ τί ἔχει νά κἀν ὅταν εἶσαι ἕνα ἔργο ἀνθρώπινο;

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

Ν. ΧΑΓΕΡ ΜΠΟΥΦΙΔΗ: «Ἡ Δεύτερη Ζωή». "Έκδοση «Κύκλου».

Στὴν ποίησή του ὁ κ. Μπουφίδης ὑπῆρξε πάντα ἕνας τρυφερός καί γλυκόλογος τραγουδιστής. Ὑπῆρξε ἀκόμη ὁ ποιητὴς πὸς συνεδύασε τὸ ἀπλὸ νόημα μὲ τὴν πρωτότυπη φόρμα, τὴν ἀπλή οὐσία μὲ τὴν τολμηρὴ ἔκφραση. Ὁ ποιητὴς τῆς «Δεύτερης Ζωῆς» εἶναι ὁ ἀνθρώπος πὸς ἔκαμε στίχους τὸν πόνο τῶν συνανθρώπων του, τὸν πόνο ὅμως τὸν βαρύτερο, ἐκείνον πὸς δὲν ἐξωτερικεύεται, πὸς ὑποσυνείδητα κατατρώει τὰ θεμέλια τῆς ψυχικῆς ἰσορροπίας καί εἶναι αἴτιος κάθε συμφορᾶς.

Στὴν «Δεύτερη Ζωή» ὁ ποιητὴς πάσχει γιὰ τὸ δράμα τῶν ἀπλῶν καί ταπεινῶν ἀνθρώπων πὸς κάποια στραβοτιμονιά τῆς μοίρας, μιὰ κακοδαιμονία, ἢ κακία τοῦ κόσμου, ἢ ἀδυναμία τοῦ ν’ ἀντιδράσῃ ἴσως, τοὺς βασανίζει καί τοὺς πνίγει καί τοὺς στραγγίζει τὴν ψυχικὴ δύναμή τους χωρὶς αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νά καταλαβαίνουν τὸ πὼς καί τὸ γιατί, χωρὶς νά βρῶσκουν τὴν ἀφορμὴ τῆς δυστυχίας τῶν.

Τέτοια εἶναι τὰ ποιήματά του «Εἰρήνη», «Ὀνος», «Κουρασμένοι ἀπ’ τὸ σκύψιμο», πὸς δονοῦνται ἀπὸ συγκίνηση καί ὑποβάλλον.

Ὡστόσο ὁ ποιητὴς στὸ δράμα τῶν πονεμένων καί χτυπημένων ἀπ’ τὴ μοῖρα ἀνθρώπων βρῖσκει μιὰ διέξοδο: τὴν αὐταπάτη.

Βέβαια ἡ διέξοδος αὐτὴ εἶναι γιὰ πολὺ λίγους. Εἶναι γιὰ κείνους πὸς ἔχουν συνειδητὴ τὴν δυστυχία τους καί σὲ μιὰ νευρικὴ ἔνταση προσπαθοῦν νά δώσουν στὸν ἑαυτὸ τους μιὰ «δεύτερη ζωὴ», μιὰ ζωὴ αὐταπάτης.

Κι’ εἶναι ἡ γυναῖκα πὸς πουλάει τὸ κορμί της νοικοκυροῦλα, παντρεμένη, ἀπ’ ὅλους σεβαστῆ. Πὼς τρέχει στὴν κουζίνα, πὼς φροντίζει ναῦρε σὲ τάξη ὁ Ἄγνωστος Ἐκείνος κάθε τί... Κι’ ὅλο μακραίνει ἡ κομμικὴ, ἡ θλιβερὴ γραμμὴ ... κι’ εἶν’ ὁ ἐργάτης ἐργοδότης ἐκείνη τὴ στιγμή.

Ὁ λυρισμὸς δὲν λείπει ἀπ’ τὰ νέα τραγούδια τοῦ κ. Μπουφίδη. Σ’ ἕνα ντιλετάντε τῆς ποιήσεως εἶναι ἀκαταμάχητη ἀνάγκη ἡ λυρικὴ ὀρμή. Ἐτσι κοντὰ στὸ ψυχικὸ καί πνευματικὸ περιεχόμενο τῶν στίχων του ἔρχεται νά παρελάσει καί τὸ λυρικό.

Ζητᾶ λίγη γαλήνη, λίγη ὁμορφιά, κάποιο ξεκούρασμα τῶν ματιῶν ἐπάνω σὲ ἀπαλὰ χρώματα, μιὰν ἀπαλὴ μουσικὴ πὸς νά χαϊδέψῃ τὴν ἀκοή μας.

Τὰ «Κίτρινα φύλλα», «Τοὺς ἔρωτες νοστάλγησα», «Καί νά τὸ θαῦμα», «Δίπλα τῆς» καί «Βλέπεις σὲ μένα μόνο», εἶναι τραγούδια πὸς ὀλοκληροῦν στὸ μουσικὸ ρυθμὸ τους καί τὴν ἀπλήν ἐννοιά τους τὴ λεπτὴ διάθεση τοῦ ποιητῆ. Διαπνέονται ἀπὸ μιὰν ἀπέραντη καλωσύνη καί μιὰν ἐλαφρὴ ρομαντικὴ τρυφερότητα.

Ἡ «Δεύτερη Ζωή» εἶναι μιὰ συλλογὴ πὸς ἴσως νά μὴν γίνῃ δεκτὴ χωρὶς ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴ μοντέρνα πρωτοτυπία τῆς φόρμας τῶν τραγουδιῶν τῆς στὴν ὁποία ὁ κ. Μπουφίδης θυσίασε τὴν γενικὴ ἀρχιτεκτονικὴ, τὴν ὅλη ἐμφάνιση τῶν στίχων του. Περιέχει τραγούδια πὸς στὸν ἀσυνήθιστο ἀναγνώστη ἴσως χτυπήσουν παράξενα κάποιες κοσμοπολιτικὲς «ἀντιποιητικὲς» λέξεις. Ἄλλὰ αὐτὸς εἶναι ὁ Μπουφίδης. Ἄν ἀλλάξῃ δὲ θάναί πιά παρὰ ἕνας ἄλλος ποιητὴς, ἕνας ποιητὴς χωρὶς προσωπικότητα.

Ἄν πρέπει ὅμως νά σταματᾶμε σὲ τέτοιες λεπτομέρειες. Ἡ νέα ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Μπουφίδη περιέχει τρία ποιήματα τέτοια (Εἰρήνη, Κουρασμένοι ἀπ’ τὸ σκύψιμο, Σὰν ἔμνος τοῦ Φθινόπωρου), πὸς μισροστά τους σπάει κάθε τυχὸν ἐπιφύλαξη, τρία ποιήματα—τρεῖς ἀληθινὲς προσευχῆς—γιὰ τὰ ὁποία καί μόνο ἔπρεπε νά ἐκδόσῃ τὴ νέα συλλογὴ του.

MIX. ΧΑΝΝΟΥΣΗΣ

Στὸ διήγημα τὸ «Κρυστάλλινο γέλιο» πέρασαν μερικὰ λάθη. Σημειώ-
νουμε ὅσα ἀλλάζουν τὸ νόημα.

ἀντί	πηχτό	διάβαζε	πνιχτό	σελις	9	στιχ.	13
»	σκάλα	»	σάλα	»	12	»	4
»	γρήγορα	»	γροίκαρα	»	12	»	8

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλ. και αποθεματικόν δραχ. 1.205.000.000
Καταθέσεις (τῆ 30]12]33) 9.794.000.000

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ Κ. Ι. Α. ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΤΗΣ Κ. Α. ΚΟΡΙΖΗΣ

Προεξοφλήσεις συναλκῶν, γραμματίων κλπ. τίτλων. Ἀγορὰ και πώλησις συναλλάγματος. Δάνεια και πιστώσεις ἐν γένει. Προκαταβολαὶ και πιστώσεις ἐπὶ φορτωτικῶν, Δάνεια συνεταιρισμῶν, κτηματιῶν, παραγωγῶν. Καταθέσεις ὄψεως, προθεσμίας και διαρκείας εἰς χρυσόν, δραχμὰς και ξένον νόμισμα Ταμειυτήρια—Ἐπιταγαὶ και τηλ)καὶ ἐντολαὶ ἐσωτερικοῦ, Εἰσπράξεις, ἀγοραὶ, πωλήσεις χρεωγράφων ἐν Ἑλλάδι και ἐξωτερικῶ, Χρηματοφυλάκια. Ἐνοικίασις χρηματοκιβωτίων. Παροχὴ ἐγγυήσεως ὑπὲρ τρίτων και ἐκτέλεσις πάσης ἐν γένει τραπεζικῆς ἐργασίας.

Ἵποκαταστήματα ἐν Ἀθήναις, Πειραιεὶ και ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος και ἐν τῶ ἐξωτερικῶ.